

Bütün dünya iřçileri birleřiniz!

Aydınlık

Sayı: 20

şubat

1924 – 1340

[Resim altı yazısı:] Lenin bir amele mitinginde nutuk söylerken

Vladimir İlyiç Ulyanov Lenin

Lenin öldü.. Yirminci asrın en yüksek, en hayırkâr dehası söndü..

Lenin; bir buçuk milyon Rus işçisinin omuzlarında medfen-i ebedisine götürülürken, bütün cihan proletaryası ve Şark'ın bütün mazlum milletleri bu büyük ölü için gözyaşları döküyorlardı..

“... Sovyetler Rusya'sının uğradığı felâketin azametini takdir etmek için düşünmelidir ki, Fransa proletaryası on senelik bir cehd ve gayretten, Alman işçi sınıfı beş senelik çetin mücadeleden sonra Jaures, Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un ölümüyle hâsıl olan boşluğu dolduramamışlardır.

Cihan inkılâbına inen darbenin fecaatini tamamıyla hissedebilmek için bilmelidir ki; Rus amelesi tarafından, cihan proletaryasının davası için, yapılan katî harpler, Lenin'siz kazanılamayacaktı..

Fakat, Lenin'in asıl büyüklüğü buradadır ki o bize, ne Jaures'in, ne Liebknecht'in, ne de Rosa'nın bırakmadığı şeyi bıraktı. Lenin bize, on senelik mücadele ile tecrübe sahibi olmuş ve altı senelik hükümetle kemâle ermiş, büyümüş kuvvetli bir inkılâpçı parti bıraktı. Lenin bize; burjuvaziye indirilen en büyük darbe ve mağlubiyetin timsali olan ismini, cihan proletaryasının müstakbel galibiyetlerini tevlid edecek olan bu tılsımı bıraktı.. Kudretli ellerinin inşa ettiği ve ummân-ı içtimaiye attığı iki büyük dretnotu: Sovyetler Rusya'sı ve Komünist Enternasyonalini bıraktı.. Nihayet, proletarya inkılâbının harp filosuna yerleştirdiği tayfalara Lenin, sihirli bir pusula, yani âlimane bir vukufu tekemmül ettirilmiş ve hadisat-ı cariyeye tatbik edilmiş Marxist metodu bıraktı. [*¹]

***

Simbirs' de halk mektepleri müdürü olan, işçilere ve bütün yoksullara muhabbeti sayesinde 20,000 talebeye malik 434 mektebi bizzat tesis eden Ulyanov ailesinden Vladimir İlyiç Ulyanov 10 Nisan 1870'de dünyaya gelmiştir.

İlyiç kardeşleriyle beraber tahsilini lisede yapmıştır. Mektepten çıkacağı esnada, 1887'de büyük kardeşi Vladimir, Çar Üçüncü Aleksandr'a karşı bir suikast hareketine iştirakinden dolayı idam edilmişti.

Bu aile matemi genç İlyiç üzerinde derin bir tesir bıraktı. Payitaht Darülfünunu kapıları bir teröristin kardeşine kapalı olduğundan ikmal-i tahsil için Kazan Darülfünunu'na girdi.

Polis ve hafiyeler İlyiç'in nasıl bir aileye mensup olduğunu unutmadıkları gibi o da bütün tehdit ve tehlikelere rağmen halka kurtuluş mücadelesinde yardım etmekten ibaret olan hâkim fikri bir dakika bile aklından çıkarmıyordu. Tahsilinin daha ilk senesinde, 1888'de Darülfünun müdavimleri tarafından tertip edilen bir isyan hareketine iştirakinden dolayı mektepten ihraç edildi.

---

¹ [*] Fransa Komünist Partisi'nin naşir-i efkarı (L'Humanite) gazetesi'nin 1 Şubat tarihli sayısında Jacques Sadoul'un (İnkılâp Devam Ediyor!) isimli makalesinden.

Mütefekkir muhitlerden çıkan birçok inkılâpçılar gibi Lenin'in de siyasi faaliyetinin ilk kısmı, Darülfünun talebesi arasında cereyan etmiştir. Samara' da Marksist fikirleriyle alakadar olmaya başlayan Lenin hakiki bir Marksist bulmak üzere Petrograd'a gitti. O zamanlar Marksist âlimler yok gibiydi. Halkçılar (Narodniki) mütefekkirlerin fikirlerine hâkimdiler ve amele sınıfı siyasi hayata henüz yeni uyanıyordu. Genç Lenin yoldaş bu iki senelik mesaiden sonra Petrograd'da (Amele Merkez Kulübü)nü tesis, ilk amele gruplarını teşkil etti ve ilk Marksist mütefekkirleri etrafında topladı. Halkçılara ve onların ihtiyar rehberleri olan Mihaylovski'ye karşı açtığı şiddetli mücadelede (İlin) nam-ı müsteari ile iktisad-ı içtimaiye dair yazdığı makalelerle ilk şöhretini kazandı.

Fakat şunu söyleyelim ki,.. nokta-i nazarları yanlış olmakla beraber halkın kurtuluşu için çarlık zulüm ve tahakkümüne karşı isyan bayrağını ilk açan amele rehber ve mücahitlerine, Kışlık Saray'ı bomba ile berhava eden Stefan Kalturin gibi Rus inkılâbının ilk kahraman ve fedakâr kurbanlarına karşı Lenin herkesten fazla derin ve samimi bir takdir ve hürmet beslerdi.

İnkılâp hareketlerinin uyandığı bir devrede gizli amele cemiyetleri teşekkül etmeye başlamıştı. Bunlardan en mühim ve kuvvetlisi Lenin ve arkadaşları tarafından tesis edilen (Amele Sınıfın Kurtuluşu için Mücadele İttihadı) ismindeki cemiyet idi. Bu teşkilat ilk grevlerin idaresini Lenin'e tevdi etti. Lenin Petrograd amelesinin iktisadi metalibini büyük bir vuzuh ve katiyetle formüle eden ilk eserlerini yazdı. "Cezalar" ismindeki ilk gizli risalesini neşretti.

O zamanın inkılâpçı mütefekkirlerinin azîm ekseriyeti kendi aleyhinde idi. Ve en nihayet tevkif edilerek Sibiryaya'ya nefy edildi. Menfada geçirdiği zamanları mütalaa ile, Marksizm'i derinleştirmekle ve bilhassa Rusya gibi geri kalmış bir memlekette sosyalizm ve inkılâb-ı içtimaî hareketinin mukadderatını tetkik etmekle meşgul oldu. Ve o devrede, menafii çarlık menafii ile tezat halinde bulunan burjuvaziye karşı proletarya sınıfının mücadelesinin şekil ve derecesini tayine çalıştı ki bu hususta çıkardığı hüküm ve neticeler Bolşevik İnkılâbı'nın, muvaffakiyetinin en büyük amili olmuştur.

Lenin'in Çocukluğu

O zaman Rusya'dan (ihtilalci, sosyalistler) denilen bir takım insanlar iddia ediyorlardı ki: Rusya'da köylüler en büyük kuvvettir. Ameleler, Çarlık'ı devirmek için hiçbir zaman kâfi derecede kesretli olmayacaklardır.

Fakat Lenin (Rus Sosyal-Demokratları Meselesi) ismindeki eserinde izah ve ispat etti ki, Rusya'da ne suretle ve kime karşı mücadele etmek lazım geldiğini anlayan kâfi miktarda amele olduğu gibi, yalnız köylülere bel bağlayarak amele kuvvetini ihmal etmek büyük bir hata teşkil eder. Siyasi mücadelenin münhasıran liberal burjuvaziye bırakılması lazım geldiğini, amelenin vazifesi sadece gündeliğini ziyadeleştirmek için uğraşmak olduğunu iddia eden (iktisatçılar) karşı o zaman Rusya'da mevcut içtimai kuvvetleri harikulade derin bir vukuf ve nüfuz-ı nazarla tahlil etmiş ve demiştir ki: "Biz Rusya'da bir amele fırkası teşkil etmek için siyasî hareketleri elde edeceğimiz zamanı beklememeliyiz.

Bundan biraz sonra: "Rusya'da Kapitalizmin İnkişaf ve Tekâmülü" ismiyle meydana getirdiği, burjuva profesörlerinin takdirini celbeden tamamıyla ilmî diğer bir eserde Lenin Halkçılar'ın nazariyelerini harikulade bir kudret ve muvaffakiyetle redd ü cerh etti. İstatistiklerle gösterdi ki "Plehanov", Rusya'nın da diğer memleketler gibi kapitalist safhadan geçmeye mecbur olduğunu iddia etmekte pek haklıdır. Ve Rusya 1890'dan itibaren kapitalist safhaya dâhil olmuştur.

1890'dan sonra Lenin ilk defa olmak üzere memalik-i ecnebiyeye geçmeye mecbur kaldı.

1901'de Lenin; Martov, Plehanov ve diğer arkadaşlarıyla, "Iskra –Kıvılcım" ismindeki gazeteyi tesis etti. Bilhassa "Nereden Başlamalı?" ismiyle başlayan silsile-i makalatı ile amele hareketinin en mühim meselelerini vaz ve inkılâpçı bir görüş ve zihniyetle halletti, Rus inkılâbî planını çizdi ve Komünist Partisi'nin programını, ihtilal tekniğini gösterdi. "Iskra" gazetesi her nevi oportünizme, Marksizm'in hangi şekilde olursa olsun tahrif ve tağyirine karşı bî-aman bir mücadele açtı. Bilhassa "inkılâp sergüzeştçileri" diye tavsif ettiği ihtilalci sosyalistlere karşı: "İhtilalci sosyalist efendiler; siz küçük burjuvazinin mümessillerisiniz ve bundan başka bir şey değilsiniz," tahkirini fırlattığı zaman hemen herkesin hücumuna uğramıştı. 1913 ihtilâl harekâtı esnasında, ihtilâlci sosyalistlerin amele menafiine düşman küçük burjuva partisi olduğu anlaşılmıştır.

Fakat yirmi sene evvel bu hakikati keşif ve bu partinin hakiki mahiyet ve kıymetini taayyün etmek için adeta bir kehanete, Lenin'in dehasına ihtiyaç vardı.

Lenin; sebatkâr ve yorulmaz bir faaliyet neticesi (illegal-gizli) parti teşkilatını yaptı. Fakat çok geçmeden, Martov, Akselrod; Plehanov.. gibi o zamana kadar sergüzeştçi ve oportünist sosyalistlere karşı beraberce mücadele ettikleri Menşeviklerden ayrılmak mecburiyetini hissetti.

O zamanlar, Lenin'i (sekte) bir ruh ve zihniyetle hareket etmekle, küçük nokat-ı nazar ihtilafından dolayı amele vahdetini bozmakla itham ediyorlardı. Hâlbuki hakikatte bu ayrılık zannedildiğinden çok derin ve esas meselelere taalluk ediyordu.

Filhakika Menşevikler düşünüyordular ki amele ancak burjuvazi ile teşrik-i mesai etmek suretiyle Çar'ı ve büyük malikâne sahiplerini kovabilecektir. Hâlbuki Lenin yoldaş ve bütün Bolşevikler iddia ediyorlardı ki amele hareketi için zenginlerle birleşmek çok mühlik olacaktır. Bu amelenin yegâne müttefikî ancak fakir köylüdür.

Diğer bir ihtilaf noktası da partiye duhulü ve kabul şeraiti idi. Çünkü Lenin, Menşeviklerin aksine olarak, demir ve bir inzibata tabi hakiki bir inkılâp ve mücadele partisi tesis etmek istiyordu. Lenin, "Iskra"nın Menşeviklere geçen heyet-i tahririyesini terk ettikten sonra ilk Bolşevik gazetesi "İleri – Vpered"i tesis etti.

1905 ihtilalinde Petrograd'da "illegal - gizli" yaşayan Lenin, Petrograd Sovyet'i içtimalarına resmen iştirak etmemekle beraber büyük ve ehemmiyetli bir rol oynamıştır.

Fransa hükümetinin malî muaveneti sayesinde amele ve köylü kanı içinde boğulan 1905 isyanını Menşevikler mecnunca bir hareket olarak tasvir ediyorlar, amelenin metaliblerinde fazla ileri gittiklerinden dolayı, mağlubiyetlerinden bizzat mesul olduklarını iddia ediyorlardı.

Hâlbuki bunun son derece haiz-i ehemmiyet kitlevî bir inkılâp hareketi olduğunu herkesten evvel ve daha iyi anlayan Lenin bu mürtecilere karşı: "Hayır, diyordu, siz bu hareketi anlamadınız. Bu büyük bir ihtilaldir. Fakat Çar'ın halka meşrutî hürriyetleri bahşettiği için ve birkaç ay burjuvaziye titrettiğinden dolayı değil, belki, mağlup da olsa, Moskova amelesinin müsellaah bir isyanı olduğu için, ve Petrograd'da Ameleler Sovyet'i üç ay müddet cihan proletaryası önünde parladığı için büyük bir ihtilaldir. İhtilal tekrar patlayacak, Sovyetler tekrar dirileceklerdir." 1905 Moskova müsellaah isyanını inkılâp tarihinin en asil ve en şayan-ı takdir ve hürmet bir sayfası olarak telakki eden Lenin kadar hiç kimse, Petrograd Sovyet'inin tarihine o kadar şiddetle alakadar olmamıştır.

1906'da irticam muvakkat galebesiyle inkılâp hareketi muvakkat bir sükût ve tevakkuf devresine girdiği, Stolipin idaresinin, cesaret ve ümidi kırılan amele sınıfının göğsü üzerine bir mezar taşı gibi yüklendiği, herkesin istikbalinden, muvaffakiyetten ümidini kestiği kara günlerde Lenin mücadele mevkiini bir dakika bile terk etmemiş ve bütün arkadaşlarına canlı bir cesaret, metanet, sebat ve basiret dersi vermiştir.

Her şeyden evvel Lenin, Sverdlov, Kalinin, Tomski, Nogin, Şlyapnikov, Stalin, Zinovyev, Cerjinski - gibi bugün Bolşevik hükümetinin en kıymetli erkânından olan büyük şahsiyetler tarafından idare edilen gizli teşkilat takviye edildi. Sonra Lenin'in tavsiyesi üzerine Petrograd'da "Yıldız - Zvezda" isminde bir amele gazetesi ve bu hükümet tarafından kapatılınca yerine "Hakikat – Pravda" gazetesi neşredildi. Bu gazeteye büyük bir ihtiyaç vardı. Çünkü milyonlarca işçi kitlelerini irşad ve tenvir etmek için azası mahdud gizli bir teşkilat yalnız başına kâfi gelemezdi.

Fabrikalarda toplanan amele parasıyla çıkan bu gazeteye bizzat ameleler yazıyor ve bütün Rusya amelesine dağıtıyorlardı. Fakat en başlıca muharriri Lenin idi. Ve makalelerini vaktinde yetiştirmek, tekrar canlanmaya başlayan amele hareketini yakından takip ve idare edebilmek için Paris'ten Galiçya'ya nakl-i mekân etti.

Bu suretle Rusya'daki yoldaşlar, Duma'daki Bolşevik mebuslar, müşkül meseleler hakkında nasihat ve talimat almak, kendisine danışmak üzere Lenin'in yanına daha kolaylıkla gelebiliyorlardı.

Lenin'in Cihan Harbi esnasındaki vaziyet ve faaliyetinden de bahsetmek mecburiyeti vardır. Lenin pek çok zamandan beri Garp sosyalistlerine itimat etmemekle beraber onların müdafaa ettikleri esasları ve beynelmilel kongrelerin mukarreratını aşikâr bir surette çiğneyecek derecede alçaklık ve hıyanet edebileceklerini tasavvur edemiyordu. Fakat her memlekette sosyalist rehberlerinin azîm bir ekseriyetinin “müdafaa-i milliye” düşüncesiyle mebusanlarda harp kredisini kabul ettiklerini ve burjuva kabinelerine dâhil olduklarını gördüğü gün büyük bir katiyetle “İkinci Enternasyonal tarihi karışmıştır.” demiştir.

30 milyondan fazla insanın kurban olduğu Cihan Harbi'nin emperyalist ve mürteci mahiyetini takdir ederek hiçbir dakika bile tereddüt etmeksizin daha harbin ilk günlerinde “Mürteci bir harpte inkılâpçı sınıf, hükümetinin mağlubiyetini istemekten kendini menedemez.” Şiarını dâhiyane bir sezîş ve büyük bir cesaret ve katiyetle ortaya atan Lenin; bütün sosyalistleri, bu harp esnasında kendilerine terettüp eden yegâne vazifeyi, sınıf mücadelesini neşr ve tamim etmeye, proletarya kuvvetlerini mevki-i iktidara vaz-ı yed için burjuvaziye karşı hücum ve taarruza hazırlamaya, yani emperyalist harbini dâhilî harp haline koymaya yazılılarıyla, faaliyeti ile davet etmekten bir an bile geri durmadı. Fakat o zaman, yalnız hain ve mürted sosyalistlerin değil, birçok arkadaşlarının bile hücum ve taarruzlarına hedef olmakla kalmamıştı.

Bugün bütün cihan proletaryasının erkân-ı harbiyesi vazifesini gören Komünist Enternasyonalî, en sağlam inkılâpçıların yeis ve nevmidîye düştükleri harbin o feci kara günlerinde Lenin gibi dâhilerin demir elleriyle kurulmuştur...

Lenin “1915-17” senelerinde İsviçre’de gayet mütevazıane bir hayat sürüyordu. Zürih’te en fakir bir mahallede, bir kunduracının evinde tavan arasındaki bir odada yaşıyordu. Mütalaadan, yazıdan hariç kalan zamanını amelelerle temasa, onları sosyalist ve inkılâpçı vazifeleri hakkında tenvir etmeye hasrediyordu.

Rus İnkılâbı başladığı zaman Lenin İsviçre’de bulunuyordu. Fransa ve İngiltere tarikiyle memlekete avdet etmek imkânını bulamayınca İsviçre’de bulunan başlıca amele rehberlerinin tahrirî muvafakatini aldıktan sonra Almanya tarikiyle Rusya’ya geçti.

1918 Temmuz günlerinde (yani Petrograd amelesinin, hükümeti ilk defa Kerenski’nin elinden almaya teşebbüs ettikleri zaman) Lenin gayet büyük bir rol oynamıştır. Lenin, ihtilalin daha ilk gününden, proletaryanın mevki-i iktidara vaz-ı yed etmesi lüzumuna karar vermişti. Yalnız müsait zaman ve fırsatı intihap icap ediyordu.

Fakat 1917 Temmuz’unda Petrograd amelesine (Bugün hükümet zapt edilemez) diyen Lenin, Kornilov irticai hareketinden sonra ve bilhassa Eylül nihayetlerine doğru ameleleri taziyik ediyordu.

“Hükümeti derhal zapt ediniz.. Yoksa geç kalacaksınız.”

Kornilov hareketi, bilhassa Bolşeviklerin yardımı sayesinde bastırıldıktan sonra Petrograd’da sözde bir (demokratik konferans) toplandığı sıralarda Lenin son defa olmak üzere Menşeviklere ve İhtilalci-Sosyalistlere, burjuvazi ile kat-ı münasebet ederek hıyanet politikalarına nihayet vermeleri ve irticaa karşı amele sınıfı ile beraber hareket etmeleri esası üzerine bir uzlaşma teklif etti. Fakat iliklerine kadar tefessüh etmiş olan bu adamlar Lenin’in teklifini kabul edemezlerdi.

Finlandiya’da bulunan Lenin, bu menfi ve kati neticeyi aldıktan sonra, (demokratik konferans)ı muhasara etmek ve derhal mevki-i iktidara vaz-ı yed etmek lazım olduğu hakkında parti merkezî komitesine bir mektup gönderdi. Fakat merkezî komite o zaman Lenin’in fikrinde değildi. Hemen bütün azası zannediyordu ki, bu hareket pek erkendi ve Menşevikler ve İhtilalci Sosyalistlerin amele ve askerler arasında hâlâ birçok taraftarları vardı.

Lenin, o zaman, vaziyetin vahameti karşısında daha fazla beklemeyerek, arkadaşlarının ihtiyat ve tavsiyelerine rağmen derhal Petrograd’a geldi. Müteredditleri, yapılacak hareketin muvaffakiyetinden şüphe edenleri ikna etti, hükümete vaz-ı yed etmek için derhal harekete geçilmesi lüzum ve zarureti hakkında yazdı, söyledi en nihayet muvaffak oldu.

Şimdi herkes tasdik ediyordu ki Lenin’in hakkı vardı. Vaziyetin daha ziyade beklemeye tahammülü yoktu. Ve eğer Bolşevikler Teşrinievvel’de Kerenski hükümetini devirmemiş olsaydılar, bir ay sonra mürteci generaller onları ezeceklerdi.

[*Resim altı yazısı:*] Lenin Komünist Enternasyonalı Kongresi’nde not alırken

Brest- Litovsk sulh müzakeresinin devam ettiği feci, kara günlerde, karar vermek ne kadar müşkül ve mesuliyetli bir işti.. Lenin’den başka herhangi bir şahıs, bu kadar ağır bu yükü kaldıramazdı. Sovyetlerin azîm ekseriyeti, partinin oldukça mühim bir hizbi, hatta merkez komitesinin ekseriyeti kanaati hilafına olarak, Alman emperyalizmi ile, ağır şerait dâhilinde sulh yapmak mecburiyetini ve inkılâbı müdafaa edecek Kızıl Ordu teşekkül edinceye kadar, mesafeden fedakârlık yapmak suretiyle zaman kazanmak zaruretinin müdafaa ve kabul ettirmek için ancak Lenin ayarında bir insan lazımdı. Lenin, denilebilir ki, yalnız başına Petrograd’ı, Rusya’yı, inkılâbı kurtarmıştır.

Lenin; daha 1917 senesi nihayetlerine doğru (Hal-i Hazırın Esaslı Vazifeleri) ismiyle neşrettiği bir risalede;

“Hal-i hazırda, devlet kapitalizmi, Sovyetler Cumhuriyeti’imizde ileriye doğru atılmış büyük bir adım olacaktır.”

Dediği zaman, hayret ve hiddet içinde kalan birçok komünistler ateş püskürmüşlerdi:

– “Nasıl? Bu Sovyetler Cumhuriyeti’nde, devlet kapitalizmine geçiş büyük bir terakki hatvesi teşkil ediyor?. Fakat bu sosyalizme karşı bir ihanettir..”

Ve hatta Rus Partisi içinde (amele muhalefeti) ismiyle bir hizbin teşekkülünü mucip olmuştur.

Fakat Lenin anlatmıştı ki; “Sovyetler Sosyalist Cumhuriyeti” tabiri yalnız Sovyetlerin sosyalizmi mevki-i tatbik koymak arzu ve iradesini ifade eder, yoksa mevcut münasebatın sosyalist münasebat olduğunu beyan etmez. Nim feodal bir memlekette sosyalizmin başlıca düşmanı küçük burjuva münasebat-ı iktisadiyesi, küçük burjuva unsurlarıdır.

Yeni iktisadi siyaseti tesis eden (devlet kapitalizmi) ise büyük istihsalî küçük istihsale ve küçük burjuvaziye karşı koyarak memleketin müstahsil kuvvetlerini tezyid edeceği için bir terakkidir. Diğer memleketlerde ihtilal patlamadıkça, Rusya’da ancak köylülerle ittifaktır ki inkılâbı kurtarabilir. Rus Komünist Partisi, emekçi halkın azîm ekseriyetini teşkil eden köylülerin arzu ve iradelerini nazar-ı itibara almak lazım olduğunu anlayacak izan ve basirete maliktir.”

Filhakika, Lenin, bu yeni iktisadi siyaseti tam zamanında kabul ve tatbik ettirmekle inkılâbı bir defa daha, mevt-i muhakkaktan kurtarmış oldu.. Ve dört senelik çetin bir mücadele neticesi siyasi ve askerî cephelerde kazanılan harbi iktisadî zaferle takviye ve tetvic eyledi..

İşte, hulasaten, Lenin'in tercüme-i hali, şahsiyeti, inkılâpçı faaliyeti..

Fakat dünyanın en büyük sevkülceyşçisi, en mahir devlet adamı olan Lenin'in en yüksek bir nazariyatçı, bir Marksist olduğu da unutulmamalıdır.. İnkılâp ateşi içinde faaliyetinden çalabildiği zamanlar zarfında yazdığı makaleler, meydana getirdiği kitaplar [Devlet ve İnkılâp, Mürted Kautski – Komünizmin Çocukluk Hastalıkları – Emperyalizm, Kapitalizmin Son Safhası... ilh] Marksist komünist edebiyatının şaheserleridir.

Lenin bütün bu eserlerinde, Marksist geçindikleri halde Marksizm'i en rezilane bir surette tağyir ve tahrif edenlere, Marx'ı alelade bir liberal mütefekkir derekesine indirenlere karşı şiddetle hücum etmiş; kapitalizmden komünizme giden uzun yol üzerinde geçilmesi zarurî olduğu bizzat Marx tarafından tasdik edilen proletarya diktatorasını reddedip burjuva demokrasisi safhasında saplanıp kalan Kautski gibi mürtedlere haddini bildirdikten sonra, sözde Marksizm'e sadık kalmak endişesiyle hakiki vaziyeti olduğu gibi kavrayamayan ve hayatı nazariyelerine uydurmak isteyen sol komünistlerin hatalarını meydana çıkarmakla inkılâbı aynı derecede ciddi bir inhilal ve hezimet tehlikesinden kurtarmıştır.

Lenin'in asıl büyüklüğü, muvaffakiyetinin sırrı, hakiki Marksist olarak düşünmesi, hareket etmesi, diyalektik usulünü, inkılâb-ı hazır mesailine büyük bir maharetle tatbik etmesidir.

Proletarya diktatorasına karşı mücerret hürriyeti, demokrasiyi müdafaa edenlere karşı Lenin şöyle söylüyordu:

“İçtimai sınıflar ortadan kalkmadan hürriyet ve müsavattan bahsetmek; kendi kendini ve aynı zamanda ameleiy ve sermayenin istismar ettiği bütün emekçileri aldatmaktır. Bu, en nihayet, burjuvazinin menafiini müdafaa etmektir. Sınıflar lağvedilmedikçe, hürriyet, müsavat üzerine yapılan her münakaşada hiç olmazsa şu meseleyi ortaya koymak lazımdır: Hürriyet, fakat hangi sınıf için ve ne suretle istimal edilmek üzere? Hangi sınıfın hangi sınıfla müsavata ve tamamıyla hangi nispet dâhilinde? Doğrudan doğruya veya bi'l-vasıta, müdrük veya gayr-i müdrük bir surette bu sualleri vazetmeksizin kaçmak zarurî bir surette, burjuvazinin, sermayenin menafiini müdafaa etmektir.”

Lenin'in milliyetler meselesinde de, vaziyet-i hazırayı muvafık bir suret-i hal kabul ettirmesi, inkılâbın zaferini temin eden mühim amillerden biri olmuştur. Filhakika, partinin bazı azası komünizme nazaran şüphesiz mürteci bir esas olan milletçiliği reddederek, Rusya'yı teşkil eden bütün küçük milletleri aynı hudut dâhilinde derhal toplamak fikrini ileri sürmüşlerse de Lenin, hadd-i zatında komünizme daha yakın ve muvafık gibi görünen bu fikrin şiddetle aleyhinde bulunmuş ve böyle bir hareketin; Çarlık'tan son derece zulüm ve tazyik görmüş küçük milletler üzerinde pek fena bir tesir yapacağını ve bu suretle bu milletleri Bolşeviklere karşı ayaklandırmak hususunda burjuvazinin eline kuvvetli bir silah verilmiş olacağını düşünerek bu milletlerin mukadderatlarına bizzat sahip ve hâkim olmaları ve hatta istedikleri takdirde Sovyetler Rusya'sından ayrılmak hürriyetine malik olmaları esasını kabul ettirmişti.

Komünist Enternasyonalî'nin İkinci Kongresi'nde kabul edilen (Milliyet Tezleri), büyük bir mikyasta Lenin'in eseridir.

Bu milliyetler meselesinin bu basiretkârâne, vaziyet-i hazıraya muvafık suret-i hallidir ki, bütün harb-i dâhilî esnasında bu küçük milletlerin ve bütün mazlum Şark halkının Bolşeviklere müzaheretini ve bi'n-netice inkılâbın zaferini temin etmiştir.

Lenin'in inkılâp taktiğini şu cümle ile hülâsa edebiliriz: “Komünist fikirlere şiddetli sadakat ve fedakârlığı itilaf veya ricat manevraları ve saire gibi amelî uzlaşmalarla birleştirmek.. “

Filhakika, komünist esaslarından, ideoloji ve metodundan zerre miktarı inhiraf ve fedakârlığa katiyen razı olmayan Lenin ve partisi, gayeye vasıl olmak için vaziyetin icap ettirdiği pek çok amelî ve şeklî fedakârlıklarda bulunmuştur.

İşte cihan burjuvazisinin, ölümünü büyük bir sabırsızlıkla bekledikleri inkılâp dâhisinin hayatı, şahsiyeti ve proletarya sınıfına hizmeti..

Evet, burjuvazi Lenin'in şahsiyetine bu kadar büyük bir ehemmiyet vermekte çok haklı idi.

Fakat Lenin'in ölümüyle inkılâbın inhilal edeceğini tahmin etmekte ne kadar yanıldığını anlamakta da, zannederiz ki, çok gecikmeyecektir. [*²]

Sadrettin Celal

---

² [*] Bu yazılar; Aydınlık Külliyyatına ait olarak Lenin hakkında birkaç güne kadar neşredeceğimiz risaledeki tetkiklerin birer hülâsasıdır.

Lenin ve Leninizm

Lenin öldü. Bu ölüm “Marx’ın ölümünden beri” hem ilmî komünizm, hem de komünizm cephesinde cihada ve fütuhata girişmiş inkılâpçı proletarya için en büyük bir zıyâ’ oldu. Lenin’in ölümü burjuva ve aksi inkılâpçı matbuatı, Şûrâlar Cumhuriyeti’ne ve Komünist Partisi’ne kin ve iftira hücumlarına sevk ediyor; partinin inhilal etmekte olduğu, yeni ihtilaller, memleketi açlık ve veba dalgalarının kapladığı hakkında bi’l-iltizam bir takım haberler neşrediliyor. Bu neşriyata göre; Rusya inkılâbının nihayetine erişiyor, Lenin’in gurubu ihtilalin gurubu demektir.

Bırakalım onlar kendi hayalleri ile kendilerini teselli etsinler. Tarihin kanunları bilhassa kendi kendilerini aldatanlara karşı insafsızdır. Bize gelince; şunu görüyoruz ki Türkiye Lenin’in ölümünü bütün ciddiyetiyle telakki etmiştir. Türkiye Lenin’in şahsında nasıl bir dost kaybettiğini hissediyor ve gittikçe daha iyi hissedecektir.

Lenin bizzat proleter diktatorası denilen devrin kahramanıdır. Proleter diktatorası, şimdi Avrupa’nın yaşadığı kapitalizm nizam-ı içtimaîsi ile komünizm arasında bir merhale, bir intikal safhasıdır. Bu devir amele sınıfının ihtilaliyle küşad edilir, bir takım safahattan geçer ve tedricen sınıfsız ve hükümsüz bir şekle inkılâb eder. Bu seyir ve zaruret ilk defa Marx ve Engels taraflarından keşf ve tespit olunmuş ve Lenin tarafından bizzat küşad ve şerh edilmiştir. Binaenaleyh Karl Marx nasıl kapitalizmin ve alelumum cemiyetin inkişaf hatlarını ve kanunlarını görmüş ve göstermişse, Marx’ın en sadık ve layık şakirdi olan Lenin de, proleter diktatorası devrini, yetişmiş ve şuurlanmış proletaryasının silahıyla küşad ederek bu devrin inkişaf hatlarını ve kanunlarını tespit etmiştir.

Bu suretle, Marksizm; kapitalist nizam-ı içtimaîsinin, Leninizm ise, proleter diktatorası denilen intikal devrinin ilmidir. Leninizm Marksizm’i ikmal ve bir hatt-ı müstakim istikametinde temdid eder ve aralarında katiyen bir nokta-i tearuz yoktur. Leninizm inkılâpçı Marksizm’dir. Marksizm’in inkişaf ve tekâmülüdür. Marksizm ve Leninizm beraberce ve birbirlerini ikmal ederek iktisadî ve içtimaî inkişafın nasıl olup ilimde ve ideolojide tekâmülü temin ettiğine en güzel misaldir.

Diğer taraftan Lenin de, kendi yaşadığı proletarya diktatorası devrini takip edecek komünizmi göremeden öldü. Çünkü komünizm; evvela zamanımızdaki mülkiyet-i şahsiye kapitalizminin içtimaî mülkiyet yahut hükümet kapitalizmine inkılâbı, sonra da sınıflı ve hükümetli proleter diktatorası devrinin medid ve müşkül bir likidasyonu (tasfiyesi) neticesidir. Aynı zamanda beynelmilel ve teknik bir ameliyedir.

Binaenaleyh şimdiye kadar “Rusya’da komünizm öldü! Komünizm iflas etti!” diye söylenen sözler tamamıyla nefsü’l-emre muhalif, manasız ve cahilâne sözlerdir, çünkü komünizm daha doğmamıştır. Lenin komünizme çıkan yolu açmış, fakat oraya henüz varılmamıştır.

... Kahramanlar yahut tarihte şahsiyetler hadisatın cereyanını süratleştirir veya hafifleştirebilirler. Fakat hiçbir zaman bunu durduramaz veya o cereyana büsbütün aykırı şekiller veremezler. Tarihi şahsiyetler içtimaî seyirdeki dönüm noktalarını herkesten evvel görür ve işaret edebilirler.

Bunun için Pokrovski:

“Kim daha ileriye görürse o; diğerleri üzerinde hükmeder.”

Bilhassa Lenin için söylenen bu söz bu mebhasda herkes için doğrudur.

Lenin İhtilalci:

Yukarıda söyledik ki Leninizm, inkılâpçı Marksizm'dir. Şu halde Lenin de bir ihtilalci, yani inkılâpçıdır. Fakat Lenin'in ihtilalciliğini ve alelumum ilmî komünizmin ihtilal nokta-i nazarını anlayabilmek için Karl Marx'ın bu kaziyeyi nasıl telakki ettiğini, yani Marx'ın (diyalektik)ini bilmek icap eder.

Marksizm'e göre ihtilal tıpkı bir çibanın deşilmesi, ısıtılan bir suyun kaynaması, toprağa düşen bir tohumun filiz vermesi gibi tabii bir neticedir.

Cemiyette ihtilal, içtimaî bir hadisedir, bir sıçramadır. Daha doğrusu sınıflı ve mülkiyetli cemiyetin inkişafı esnasında tarihî bir zarurettir. Fakat bütün içtimaî hadisat, mesela bir kahramanın yetişmesi, bir kanunun vaz'ı veya ilgası hadiseleri gibi bir takım sebeplere ve bir takım da akıbetlere merbuttur. İşte bu kaziyeyi ilmî komünistler Marksizm'in sosyolojisinin de istinat ettiği (diyalektik) metoduna (usulüne) tevfikân şöyle izah ederler:

[*Resim altı yazısı:*]

Lenin istirahatta hayat ve mücadele refikasıyla beraber

Tabiat gibi, tabiatın bir parçası olan cemiyet de sabit, camid, değişmez ve hareketsiz bir varlık değildir. Yani her şey seyir ve cereyan halindedir, her şey değişir, her şey cereyan eder. Her hadisenin esası hareket halinde maddedir. İşte bu esas, diyalektik görüşünde birinci esastır.

Saniyen hiçbir hadise mücerret ve müstakil olamaz.

Salisen bir keyfiyet diğer bir keyfiyete inkılâb edebilmek için bir hazırlık, (kemiyeten teraküm) devri geçirmek mecburiyetindedir. Yani daima kemiyeten değişiklikler, keyfiyetlerin de değişmesini davet ederler. Tıpkı bir suyun buhar haline inkılâb edebilmesi için tamam 100 derece-i hararete kadar ısınması gibi.. İşte aynı suretle içtimaî bir hadise, mesela bir ihtilal de infilak edebilmek, bir cemiyet başka bir şekl-i cemiyete tebeddül edebilmek yahut içtimaî seyir ihtilale müncer olabilmek için muhakkak bir hazırlık, tekâmül, kemiyeten teraküm devresi geçirmek mecburiyetindedir. Binaenaleyh ihtilal sadece bizim irademizin mahsulü değildir. Bir şahsiyet, bir dâhi, hatta bir fırka ve sınıf bile ne kadar kahraman ve fedakâr olursa olsun şerait-i lâzimesi mevcut olmadıkça bir ihtilali yaşatamaz. Mesela bir proletarya diktatorası ihtilali yaşayabilmek için kapitalizmin layıkıyla inkişaf etmiş, proleter sınıfının genişlemiş, teşkilatlanmış, şuurlanmış olması, sınıfı zıddiyetlerin artık ihtilali davet eder bir şekle gelmesi zaruridir. Bu suretle ihtilal, tarihî şahsiyetlerin değil içtimaî ve iktisadî inkişafın bir mahsulüdür.

Rabian gerek tabiat ve gerekse cemiyette inkişaf daima birbirine zıt kuvvetlerin çarpışması, karşılaşması neticesidir. Bir buğday tanesinin başak haline gelmesinde, bir yağmur damlasının sukutunda, nihayet bir cemiyetin başka bir şekl-i cemiyete inkılâbında daima bu zıt kuvvetler icra-yı tesir ederler. Marx bu hadiseyi Hegel'den alarak (tez, anti tez, sentez) diye silsile şeklinde arz etmiştir.

Nihayet diyalektiğin en son ve zaruri bir esası da şudur ki; bir keyfiyetten diğer bir keyfiyete intikal daima sekteler, sıçramalar, inkılâplar şeklinde olur. İçtimaî, kimyevî, hükmi, biyolojik... Hülasa tabiatı ve cemiyette bütün hadisatta bu hal daima tahaddüs eder.

Bu düsturlara göre de tabiatıyla (sınıflı ve mülkiyetli) cemiyetlerde ihtilal, tarihî ve tabii bir zarurettir. Bir inkişaf neticesi, aynı zamanda yeni bir seyrin başlangıcıdır.

İşte Lenin de ihtilali bu gözle görür. Bu suretle telakki eder. İhtilal bir sistemle bir vasat arasında zıddiyetin, uygunsuzluğun neticesidir. Cemiyette içtimaî yetişkenliğin bir zaruri akıbetidir.

Şu halde ilmî Marksistler ve bu meyanda Lenin ihtilalcilerdir. Fakat alelamya ihtilalci ve anarşist değildirler. İlmî, müspet ve diyalektik ihtilalcilerdir, inkılâpçılardır.

Lenin bütün hayatında kendisi bu telakkiye bir misal oldu ve ancak 1917 Teşrinievvel'inin sonlarında idi ki (Haydi ihtilale! Ya bugün, ya hiçbir zaman...) dedi. Öyle ki Lenin bu cümleyi ilk defa telaffuz ederken o kadar katı söylüyordu ki bütün komite içinde ilk defa kendisine taraftar olarak Kollontay isminde tek bir kadın ses verdi. Fakat nihayet bütün komite ihtilal kararını verdi. 23 – Teşrinievvel yahut 7 – Teşrinisani 1917'de Çarlar Rusya'sında hükümet iktidarı Bolşeviklerin, Lenin partisinin eline geçti.

Lenin mütefekkir:

Birisi; “Deha; medid bir sabırdır!” demiş. Eğer bunu Lenin'e tatbik etmek istersek diyeceğiz ki; Lenin'in dehası medid bir tetkik, tettebbu ve mücadelelerdir.”

Lenin elli dört yaşında öldü. Otuz beş sene bila-fasıla tetkik etti, tettebbu etti. Mücadele etti. Lenin bila-mübalağa denilebilir ki dünyadaki en çok okumuş insanların biri, belki de birincisidir.

Lenin senelerce, günün yirmi dört saatinden on sekiz saatini alelekser mütalaa ile geçirdi. Şimdi Lenin'in külliyatı tamam on sekiz büyük cilde baliğdir. İlk eserini daha on dokuz yaşında iken Volga civarında bir şehirde mensup olduğu fırka arkadaşlarına okudu. Bu eser Rusya iktisadiyatına dair bir küçük kitap idi. Maalesef nüshası bulunamamıştır. Asıl ilk mühim eseri Sibiryada menfada iken yazdığı (Rusya'da Kapitalizmin İnkişafı) isimli kitaptır. Hal-i hazırda neşredilmekte olan Lenin külliyatının üçüncü cildini teşkil etmektedir. Lenin'in hakiki şöhreti bu kitapla başlar. Bundan sonra “Ne Yapmalı?” isimli eser gelir. Şimdi Rusya'da Komünist Partisi'nin esas kadrosunu teşkil eden hakiki inkılâp mütehassıslarının hazırlanması fikri burada müdafaa edilmektedir. Lenin'in en mühim kitapları “Materyalizm ve Ampriyokritisizm” “Toprak Meseleleri” “Hükümet ve İnkişaf” “Emperyalizm; Kapitalizmin Son Safhası”.. ilh.dir. En güzide yazıları İsviçre'de neşrettiği “Iskra – Kıvılcım” “Vpered – İleri” gazetelerinde münteşir yazılarıdır. Bunlar kâmilten toplanılmış ve kitap haline konulmuşlardır. Bilhassa inkılâbı müteakip yazdığı makalelerin hepsi birer fikr-i esasiyi şerh eden birer şaheserdirler. Lenin'in nutukları arasında bir tane bile parlamento nutku yoktur. Yani burjuva parlamentolarındaki kof fakat yaldızlı kelime oyunlarına bir defa bile müracaat etmedi. Söyleyeceğini kati, vazih ve münakkah olarak söyledi.

Lenin “Dünkü sistem, bugün için eskidir!” demekle Karl Marx'ın materyalist bir şekilde tedvin ve kendisinin bizzat şerh ettiği diyalektik tarz-ı tefekkürün en canlı bir numunesi oldu.

Onun her fikri ve her sözü bir tarihî zarureti ifade etti. “Tabiatın Sistemleri” isimli bir eserin müellifi olan D’Holbach (1723 – 1789) yazılarının bir yerinde der ki “Bir inkılâba iştirak eden şahsiyetin her fikri, her fiili, her hareket iradesi, hatta yüzünün her çizgisi bile yaşadığı anın şeraitinin birer zaruretidirler.” D’Holbach’ın bu sözü bilhassa Lenin için hakikat-ı mahzadır.

Lenin’in ilmî şahsiyetini, mütefekkir Lenin’i aydınlaştırabilmek için onun on sekiz cildini baştanbaşa tahlil etmek icap eder ki, bu bizim mevzumuzun haricindedir. Bu on sekiz cilt baştanbaşa Leninizm’in ifadesinden başka bir şey değildirler. Geçen seneden beri Moskova’da müstakil bir darülfünun küşat edilmiştir ki burada bilhassa (Leninizm) tedris ediliyor. Lenin’in bütün hastalığı zamanında onun vazifelerini ifa etmiş olan (Kamenev) Darülfünun’un bizzat müdürüdür. Yalnız Moskova’da âli mekteplerde tahsilde bulunan 13,000 ve amele fakültelerinde okuyan 14,000 komüniste Leninizm Darülfünunu talebeleri âlim ve kudretli birer Lenin olarak iltihak ediyorlar. Lenin’e göre komünist partisi; proletarya diktatorasının ve komünizmin bir mektebidir. Bu hesaba göre demek ki her komünist bir Lenin’dir.

Leninizm’in ihtilalci Marksizm olmasına mukabil; sosyal demokrasi; bir nevi reformizm (ıslahatçılık) oportünizm (uzlaşıcılık)dir. Binaenaleyh Lenin hakiki Marksizm’in en halis mümessilidir. Mamafih şunu da unutmamak lazım gelir ki gerek sosyal demokrasi, gerek ihtilalci Marksizm safhaları her memlekette amele sınıfının kendi inkişafı esnasında geçmesi zaruri safhalar olabilir. Almanya’da bugünkü Komünist Partisi’ni, dünkü sosyal demokrasi doğurdu. Rusya’da komünistler (Bolşevikler) dünkü Rus sosyal demokrasininin bir cenahıdır. İngiltere’de bile komünist grubu bugün mevki-i iktidarda bulunan Amele Partisi’nin dâhilinde bir teşkilattır.

Bize gelince; biz de imparatorluk zamanlarında memleketimizin hakikaten fena idare edilmesi; lüzumsuz muharebeler; kapitülasyonlar memleketimizi yarı bir müstemleke halinde bırakmış ve iktisaden inkişafımıza mani olmuştur. Bütün bunların, bilhassa Harb-i Umumî ve Yunan Harpleri’nin tahribatı neticesinde şimdi memleketimizdeki iktisadî seyir, menfî bir seyirdir. Yani memleketimiz şimdi bir (sermaye terakümü) devri yaşamıyor. Memleket umumî bir fakirleşme ve sefilleşme halindedir. Bizde henüz proletarya değil, işsizler, ihtisassızlar, hülasa (lumpen proletarya) artıyor. Nasıl ki iktisadî inkişaf dediğimiz hallerde de hakiki sanayi ve ticaret değil, ihtikâr (spekülasyon) icra-yı hüküm etmektedir. Binaenaleyh bizde ne sosyal demokrasi, ne de diğer şekil kitlevî hareketler için lazım olan içtimaî zemin henüz tabiatıyla teşekkül etmiş değildir.

Memleketin zengin, sermayedar, ileri bir hale gelmesi şimdi günün tarihî vazifesidir ve bu vazife ise disiplinli ve müteşekkil bir cumhuriyet partisine düşer. Cumhuriyetin idame ve muhafazası için yapılacak her hareket, hatta ne kadar şiddetli bile olsa, doğru, terakki-perverâne, ileri bir harekettir.

Şu halde mevzumuz avdet ederek diyeceğiz ki; sosyal demokrasi burjuva meşrutiyetçiliği veya cumhuriyetçiliği şeklinde amele sınıfının reform ve hükümette iştirak hareketleri demek ise, Leninizm de doğrudan doğruya kapitalizmin inhilali safhasında amele sınıfının müstakil cumhuriyetçiliği veya proleter diktatorası demektir.

Lenin medfenine indirilirken onun etrafını saran bir buçuk milyon işçinin ve bütün dünyada yüz milyonlarca Lenin'i sevenlerin bayraklarına yazdıkları; "Lenin öldü ise, Leninizm yaşayacaktır!" ibaresi asrın içtimaî cehdini temsil ve ifade eden muazzam bir şiardır.

Leninizm'i tetkik ve tetebbu herkes, bila-istisna herkes için lazım ve mucib-i istifadedir.

Lenin beynelmilel proletaryanın olduğu kadar, Türkiye'mizin, Türkiye'nin millî istiklal hareketinin en yakın, en samimi ve en hayırhah dostu idi. Bizden Lenin'in hatırasına yüz binlerce selam olsun!...

30 Kânunusani 1924

Şevket Süreyya

İktisadî İstiklal [*³]

Cemiyetçi iktisat politikasına göre bir milletin iktisadiyatı bir “kül” teşkil eder. Ve doğrudan doğruya o milletin meselesidir. İdare ve tanzimiyle o millet mükelleftir. Muvaffakiyet ve adem-i muvaffakiyetten o millet mesuldür. Nef’i ve zararı o millete aittir.

Ferdiyetçi iktisat politikasına göre bir millet iktisadiyatı yoktur ve olamaz. İdaresi, mesuliyeti, nef’i ve zararı hususî şahıs veya zümrelere ait olan müteaddit ve birbirinden müstakil, ayrı ayrı iktisadî işler, teşebbüsler vardır. Bir çiftçi tarlasını isterse eker, isterse ekmez. Ektiği takdirde nef’i ve zararı kendisine düşer. Bir fabrika sahibi fabrikasını isterse işletir isterse işletmez. İşletirse istediği tarzda işletir. İsteddiği “şeyi” istediği şekilde imal ettirir. Yine nef’i ve zararı kendisindedir ve kimseye karşı mesul değildir.

Bir çiftlik ve fabrika o memleketteki sair çiftlik ve fabrikalardan tamamıyla müstakildir.

Yani memleketin muhtelif iktisadiyat şubeleri bir plan dairesinde ve bir “uzviyet” halinde birbirlerine bağlı olmadığı gibi aynı şube dâhilindeki işletmeli teşebbüsler arasında da organik bir merbutiyet yoktur. Yani ferdiyetçi iktisat politikası nâzım bir sisteme tabi değildir; anarşiktir.

Ferdiyetçi iktisat politikasında yegâne nâzım ve yegâne gaye “kâr”dır.

“En ziyade ihtiyaç olan” değil “en ziyade kâr getiren” düşünülür.

Mesela; ayakkabı fabrikasının sahibi ayakkabıya ihtiyaç olduğundan değil ayakkabı kâr getirdiği için ayakkabı imal ettirir. Bugün aynı ayakkabı fabrikası artık “kâr” getiremez olsun, milletin büyük bir ekseriyeti yalın ayak bile gezse, aynı fabrikacı ayakkabı yerine tahtakurusu tozu imalinde tereddüt etmeyecektir. Yeter ki tahtakurusu tozu “kâr getirir” bir “mal” olsun. Ferdiyetçi iktisat politikasında gaye “kâr”, “istihsal” ise kâra vasıttadır.

Hâlbuki cemiyetçi iktisat politikasında gaye, cemiyet ihtiyaçlarının gittikçe mükemmelleşen bir tarzda tatminidir. İstihsal bu gayenin husulüne bir vasıttadır.

Ferdiyetçi iktisat politikasında “Herkes kendi yağıyla kavrulur” ve “Her koyun kendi bacağından asılır” prensipleri hâkimdir.

Mesela; bir tarlanın ekilmemiş olması, bir fabrikanın işlememesi o tarlanın ve o fabrikanın sahiplerine ait hususi bir meseledir. Kimse onunla alakadar olamaz.

Kâr edebilen işletir. İş bulabilen işler. İstihsal vasıtalarını tesahub edenler düdüğü çalar. Kazanç kuvvetlidir. Zayıflar, yoksullar, dilenmek, sürünmek ve ölmekte serbesttirler. Mesela, Anadolu’umuzda küçük köylü ziraatı ferdî aczi içinde, yoksulluğu, bilgisizliği, vasıtasızlığı içinde yuvarlanıp gidecektir. Ziraî istihsalimiz, “zanaat”lerimiz büyük işletmelerin ve Avrupa rekabetinin her itibarla tefevvuku karşısında sönmüş ve sönecektir. Çünkü fertlerin kendi iptidâî ve âciz vasıtalarıyla fennî bir ziraat, rasyonel bir sınaat yapmak kudret ve kabiliyetleri yoktur ve olamaz.

Cemiyetçi iktisat politikasında ise fertlerin iktisadiyatı yoktur. Cemiyetin iktisadiyatı vardır.

³ [*] Bu tetkikin mâkabli Aydınlık’ın on sekizinci sayısında intişar etmiştir.

Bugün ferdî aczleri içinde ezilen, proletarize olan küçük köylülerimiz, yarın cemiyetin maddi ve manevi yardımını ve teşkilatı sayesinde ziraî istihsalimizin mühim bir uzvu olabilirler..

Ferdiyete iktisat politikasında birçok müstahsil kuvvetler ve servetler, cemiyetin istihsalı anarşik bir tarzda cereyan ettiği yani hiçbir sisteme ve plana tabi olmadığı için heba olup gitmektedir. Mesela bir memleketin daha ziyade hayatî ve zaruri mamulata ihtiyacı olduğu halde lüks eşya imal veya ithal olunur.

En ziyade “ihtiyaç olan” değil en ziyade “kâr getiren” istihsal olduğundan mesela buğday yerine tuvalet sabunu, kumaş yerine lavanta, ayakkabı yerine rakı imal edilir.

Reklam ve ticaret dalavereleri yüzünden birçok kıymetler de gayr-ı müstahsil bir tarzda mahvolup gider. Aynı eşyayı istihsal eden muhtelif fabrikaların rekabet kavgaları neticesinde heba olan servetler muhayyirü'l-ukuldür. Hâlbuki cemiyete iktisat politikasında “istihsal” memleket ve milletin ihtiyaçlarına tabidir. Lüzumsuz ve cemiyet iktisadiyatı için ziyanlı rekabet kavgalarına meydan kalmadan memleketin iş, sermaye ve tabiat kuvvetleri bir plan, bir sistem dairesinde cereyan eder. Mesela; bir şehirde bir ayakkabı fabrikası varken bir ikincisi yapılmaz. Eğer ihtiyaç varsa birincisinin istihsalı tezyide çalışılır. Bir ikinci ayakkabı fabrikasını kurmak ve işletmek için mevcut sermaye ve iş kuvveti ise cemiyetin daha ziyade muhtaç olduğu diğer bir istihsal şubesinde kullanılır. Yani iktisadî kuvvetler iktisadî ihtiyaçların lüzumuna, ehemmiyetine göre taksim, tanzim, tasarruf ve idare olunur.

Muhtelif iktisadiyat şubelerini ve muhtelif iktisadî işleri ve teşebbüsleri cemiyet iktisadiyatının birbirine bir plan dairesinde bağlı birer uzvu addeden ve “istihsalı” cemiyet ihtiyaçlarının gittikçe yükselen ve mükemmelleşen bir tarzda tatminine bir “vasıta” bilen ve millet efradını ferdî aczlerinden kurtarıp cemiyetin ve insanlığın fennî ve medeni seviyesinden istifade ettirmek suretiyle cemiyet istihsalının “rasyonel” bir revişle tekâmül ve tezayüdünde faal birer amil olarak kullanmak isteyen bir iktisat politikasının muvaffakiyeti hiç şüphesiz ki şümüllü, geniş bir teşkilata tabidir.

İşte böyle ancak milletin hayatî ihtiyaçlarına dayanan ve muhtelif iktisat şubelerini bu ihtiyaçlardan doğma bir plan ve bir program ve bir sistem dairesinde idare ve tanzim eden bir iktisat politikasıdır ki “millî” unvanını hak edebilir. Ferdiyete burjuva zihniyetine göre muayyen birkaç şahsın veya zümrenin ve daha şümüllü bir kelime ile “sınıf”ın hasis ve haris kazanç hesaplarına istinat eden bir iktisat politikasına “millî” diyebilmek için riyakâr bir demagog, bir halk dalkavuşu, ya da kara cahil bir millet haini olmak lazım gelir. Çünkü böyle bir politika en tam ve en açık manasıyla bir sınıf politikasıdır.

* * *

Şimdi cemiyete ve ferdiyete iktisat politikaları arasındaki prensip ve gaye farklarını, birkaç çizgi ile, hatırlattıktan ve “millî” sıfatının ancak cemiyete bir iktisat politikasına ait ve layık olabileceğine de işaret ettikten sonra memleketimizde iktisadî ve siyasî istiklalimizin temini ve takviyesi için takip etmemiz lazım gelen – bu manada anlaşılmış – bir millî iktisat politikası teşkilatının ana hatlarına dokunmak istiyorum.

Bu teşkilatın iki esas gayesi olmalıdır.

1- Elimizde mevcut iş, sermaye, tabiat kuvvetlerinden milletin ve memleketin ihtiyaçlarını tatmin edebilmek için en az ziyanla ve en az bir zamanda azami istifadeyi temin etmek.

2- İktisadiyatımızın dairesini genişletebilmek için yani bir taraftan millet ve memleketimizin iktisadi hatta aynı zamanda harsî ve içtimai ihtiyaçlarını daha yüksek ve daha mükemmel bir tarzda temin ve diğer taraftan hariçten celbedeceğimiz sermaye kuvvetlerine karşı istiklalimizi muhafaza ve müdafaa edebilmek için “içtimai sermaye”nin terakümüne çalışmak..

İzah edelim: Bugün memleketimizdeki iş kuvvetlerinden – bedenî ve dimağî iş kuvveti – en az ziyanla ve en az bir zamanda azami istifadeyi temin edebildiğimizi, tabiidir ki iddia edemeyiz.

Bilakis iş kuvvetlerimiz muattal durup kaldığı gibi, büyük bir kısım da gayr-ı makul, gayr-ı fennî bir surette israf edilmektedir. Sonra bir taraftan memleketimizde yapılması elzem birçok iş yüz üstü dururken diğer taraftan gittikçe şiddetlenen bir işsizlik buhranı vardır. Bilhassa terhis olunan ihtiyat zabitleri ile şehirli efrat, gayr-ı faal memurlar ve iktisadi tazyik altında proletarize olan bir zamanın “orta halli”leri işsizler ordusunun kadrolarını büsbütün genişletmiştir. Ferdietçi iktisat politikası bu “iş” meselesinin üstünden katiyen gelemmez. İktisadi hayatımızı doğurucu, yaratıcı bir faaliyete sokabilmek için zaten kıt ve dağınık olan nüfusumuzdan azami istifadeyi edemediğimiz gibi bugünkü sistem baki ve daim oldukça bundan böyle de edemeyeceğimiz muhakkaktır. En çok, en çok yapabileceğimiz, belki işsizlere gayr-ı müstahsil maddi yardımlarda bulunabilmektir: Gayr-ı faallere verilen maaşlar, ihtiyat zabitlerine tahsis olunan ikramiyeler, diğer memleketlerde bilumum işsizlere hükümet tarafından yapılan muavenetler gibi. Tabii bu meblağlar işsizlik meselesini halden tamamıyla âcizdirler. Bilakis müstahsil sahalardan gelen bu meblağları istihlâk sahasına atmış olmakla istihsalimizi daraltmış oluruz ki bu da bi’n-netice işsizlik buhranını yalnız teşdit edebilir.

Hâlbuki iş kuvveti bir millet iktisadiyatının manivelasıdır: İşleyen olmadıkça “iş” de çıkmaz. İktisadi istiklalimizin temininde bu kadar yüksek bir ehemmiyeti olan iş kuvvetinden mümkün ve matlub istifadeyi tahakkuk ettirebilmek için bizce müracaat olunması lazım gelen tedbirlerin başlıcaları şunlardır:

1- Muattal kalmış ve gayr-ı müstahsil bir surette israf olunan iş kuvvetlerini mecburî bir iş seferberliğine çekmek.

2- Bunları iktisadî hayat merkezlerinde – şehir ve köy – lüzum ve ihtiyaca göre teksif etmek.

3- Böyle seferber haline getirilmiş ve teksif olunmuş iş kuvvetlerinden azami istihsaliyeti temin edebilmek için iktisadiyatımızda teknik bir inkılâp yapmak, yani iptidaî iş ve istihsal vasıtaları yerine mükemmellerini koymak, fennin en son terakki ve keşiflerinden istifade etmek.

4- İşin istihsalini artıracak ve müstahsalatın rasyonel bir tarzda tevziini temin edecek teşkilatı yapmak (kooperatifler).

Aynı suretle memleketimizde mevcut sermaye kuvvetlerinden de istifademiz gayet mahduttur. İş kuvvetlerimiz gibi sermaye kuvvetlerimiz dağınık ve ferdî oldukları için bir plan dairesinde toplu hareketten doğacak faydalardan millî iktisadiyatımız mahrum kalmaktadır.

Mesela bir şehrin iki, üç küçük un değirmeni yerine bir büyük ve mükemmel değirmen tesisi hiç şüphesiz ki gerek iş ve sermaye kuvvetinden tasarruf ve gerekse istihsalin tezayüdü itibarıyla daha istifadelidir. Aynı zamanda sermaye kuvvetleri hususi eşhasın kâr hesaplarına göre müessir oldukları için milletin ihtiyaçları tamamıyla ihmal olunmaktadır. Mesela birçok sermaye kuvvetleri zevk ve lüks eşyası imalinde, ticaretinde sarf olunmakta iken beri tarafta milletimizin birçok hayati ihtiyaçları ya hiç tatmin olunamamaktadır, ya da tatmini için harice birçok servetlerimiz akmaktadır.

Sonra ferdiyetçi bir iktisat politikasının hâkim olduğu memleketlerde himaye usulleri de umumiyetle milletin zararına ve ancak birkaç zümrenin veya şahsın kârına tatbik olunagelmıştır. Çünkü haricin rekabetinden kurtulmuş, bi'n-netice mamulâtının mükemmelliyetini ve rekabet kabiliyetlerini düşünmekten kurtarılmış olan sermayedarlar milletin sırtından zengin olurlar. Layık olmadıkları bir himayeye mazhar olan ferdî teşebbüsler daima fazla ve daha fazla kâra, dâhilî piyasayı inhisar altına almaya ve kartel teşkilatı yaparak fiyatları keyiflerine, hesaplarına göre, tayin ve tadile yeltenirler. Hâlbuki cemiyetçi nokta-i nazara göre takip olunacak bir millî iktisat politikası fertlerin hasis kâr hesaplarına alet ve müşevvik olamaz. O sermaye kuvvetlerini de milletin ihtiyaçlarını tatmine bir (vasıta) bilir ve bu itibardır ki milletin ihtiyaçlarından doğma bir planın tatbikinde bir amil olmak üzere memleketin sermaye kuvvetlerine de tesahub ve tahakküm eder. Bir milletin ihtiyaçları yine o millettten çıkma veya ecnebi bir zümre, bir sınıf için kâr membaı olamaz. Bugün olması bundan böyle olmaması için en mühim sebeptir. Çünkü halkın menfaatlerini temsil etmek isteyen bir halk hükümetinin iktisat politikası yalnız o milletin ihtiyaçlarını tamamıyla mükelleftir.

Tabiat kuvvetlerimizden – toprak, su, orman, maden ilh gibi – istifadelerimizin mahdudiyeti de harc-ı âlem bir hakikattir. Mesaha-i sathiyemizin yalnız yüzde altısı ekilebiliyor. Dönüm başına aldığımız mahsul miktarı da alınması mümkün olan miktarlara nispetle gayet düşüktür. Hâlbuki diğer taraftan ecnebi buğdayına el açıyoruz. Su kuvvetlerimiz de heba olup gitmektedir. Ormanlarımız mahvoluyor. Madenlerimiz ya hiç işlenmiyor, ya da memleketimizde en az istifade bırakan bir tarzda soyuluyor..

Millet ve memleketimizin ihtiyaçlarını esas ittihaz ederek hazırlanmış bir iktisat programında hiç şüphesiz ki tabîi kuvvetlerimizden azami istifadeyi temin noktası mühim bir rol oynayacaktır.

Cemiyet, millet namına seferber haline getirilecek iş ve sermaye kuvvetleriyle mevcut demiryollarının, şoselerin, limanların, büyük şehirlerin kısaca, mahreçlerin civarına tesis edilmesi lazım gelen modern köylerin [*⁴], yeni kurulacak fabrikaların, yapılacak yolların inşasından ve işletilmesinden, hiçbir hususi menfaat nazar-ı itibara alınmaksızın, tabîi kuvvetlerimizi de birer “vasıta” olarak kullanmamız icap eder. Mülkiyet-i şahsiye; milletin saadetini, milletin refahını hedef ittihaz eden bir iktisat politikasının tatbikinde bir mani teşkil ettiği takdirde bila-tereddüt feda olunmalıdır. Bir memleketin tabîi servetlerine fertlerin

---

⁴ [*] Bu köylerin lüzumu hakkında (Aydınlık) ın 19 uncu nüshasına müracaat.

temellük etmesi ferdiyetçi iktisat politikasının ruhudur. Hâlbuki cemiyetçi iktisat politikasına göre bir memleketin tabii servetleri doğrudan doğruya millete aittir. Fertlerin, zümrelerin hususi teneffua hakları yoktur.

Bütün bu izahatımızı bir misalle daha yakından aydınlatmak istiyoruz. Mesela mübadele ve imar meselesini ele alalım: Cemiyetçi iktisat politikasının lüzumuna inanmış bir hükümet bu mühim meseleyi bugünkünden tamamıyla ayrı bir tarzda halle gayret ederdi. Evvela memleketimizin iktisadi, sıhhi, coğrafi nokta-i nazarlara göre iskâna en ziyade müsait ve muhtaç olan yerleri tespit olunduktan sonra bir iskân ve imar planı hazırlanırdı. Bu planın tatbiki için icap eden iş kuvveti muattal iş kuvvetlerinden bir iş ordusu teşkil etmek suretiyle temin olunabilirdi. Siyasi istiklali için ordular yaratmış ve beslemiş bir millet, iktisadi istiklali için aynı fedakârlığı yapabilir.

Sermaye kuvvetinin mühim bir kısmını memleketimizdeki sermaye kuvvetlerini dereceli bir vergiye tabi kılarak bulabiliriz. İmar vergisini memleketimizin bilcümle tabii servetlerinde hiçbir mülkiyet-i şahsiye tanımayarak – tekâlif-i imariye! – istimal edebiliriz. Ancak böyle bütün iş, sermaye ve tabii kuvvetlerin iştirakiyle vücut bulabilecek geniş bir faaliyet sayesinde mübadele ve imar meselesi hallolunabilir. Yoksa şimdi olduğu gibi İmar Vekâleti'nin vazifesi hemen hemen tiyatrolarda müşteriye loca gösterenler gibi, muhacirlere yer irae etmeye inhisar eder. Yardımı da en çok, en çok müşterilerin paltosunu giydirmek kabilinden olursa ve muhacirler yine kendi ferdi sa'yelerine, ferdi teşebbüslerine terk olunurlarsa bugünkü mübadele ve imar faaliyetlerinin muvaffakiyetini tahmin için kehanete lüzum yoktur.

İşte böyle imar meselesi gibi diğer bütün iktisadi meselelerdeki faaliyet ve muvaffakiyetimizin derecesi de umumi iktisat politikamızın esas prensiplerinin ruhuna ve mahiyetine tabi olacaktır.

Cemiyetçi iktisat politikasında takip olunacak ilk gayenin daha geniş bir mikyasta tatbiki ve aynı zamanda memleketimize hariçten gerek mal tarzında gerekse iktisadi teşebbüsler ve mali ikrazat tarzında girecek sermaye kuvvetlerine karşı istiklalimizi muhafaza ve müdafaa edebilmek için bir içtimai sermayenin terakümüne gayret etmeliyiz demiştik. Bundan da maksadımız milletimizin sa'yinden hâsıl olacak nef'leri ferdi sermayelerin tevessüüne terk edecek yerde ihtiyaçları daha mükemmel şekilde tatmin için, iktisadi istiklalimizi temin için istimal etmektedir.

Mesela; tütünü eken, toplayan ve pazara çıkararak çiftçilerin yok bahasına sattıkları tütünlerle birkaç tüccar, birkaç şirket binlerce lira kazanıyorlar. Hâlbuki cemiyetçi iktisat politikası milletin sa'yinden hâsıl olan bütün bu kârları yine millete mal etmek ister.

Ferdi zenginliklerden milletler hiçbir fayda görememişlerdir. Ve milletlerin sağmal keçi oldukları devirler artık geçmek üzeredir. Ferdi menfaatlara alet olan hükümetler milletlerin isyanı altında birer birer ezilmektedirler. Milletin sa'yinden çıkan nef'leri, fertlerin zenginliğini ve tahakkümünü bir kat daha kabartmak için değil, belki o milletin bilcümle ihtiyaçlarını – yol, fabrika, köy, şehir, mektep, tiyatro, kütüphane ilh gibi – gittikçe mükemmelleşen bir tarzda tatmin edebilmek için “içtimai sermaye” halinde teraküm ettirmek.. İşte cemiyetçi iktisat politikasının en mühim gayelerinden biri de budur.

Biliyoruz, böyle bir iktisat politikasının muvaffakiyetle tatbiki bugünkü havalecilikten, kırtasiyecilikten mukayese kabul etmez derecede güçtür. Fakat unutulmamalıdır ki, iktisadi istiklali kazanmak, siyasi istiklali kazanmaktan herhalde daha güçtür.

Siyasi istiklalimizin fethinde yaptığımız siyasi inkılâp gibi iktisadi istiklalimiz de radikal bir inkılâp ister.. Bizi ferdiyetçi iktisat politikasına bağlatacak belli başlı hiçbir kuvvet yoktur. Onları kırmak da emperyalizm ordularını denize dökmekten daha güç değildir. Ve ancak iktisat kuvvetlerimizin inkişafına mani olan, bütün milletin hayatî menfaatleri aleyhine birkaç şahsı, birkaç şirketi zengin yapmaktan başka bir telakki olmayan ferdiyetçi iktisat politikasını yıkarak yaratıcı ve doğurucu bir cemiyetçi iktisat politikası yani hakiki manasıyla bir millî iktisat politikası ikame etmek şartıyladır ki bizi iktisadi istiklale götüren kurtuluş yoluna çıkabileceğiz. Aksi takdirde (iktisadi istiklal) terkibi Türk milleti için daima bir masal, bir rüya, bir plan kalmaya mahkûmdur.

İktisat Doktoru

Vedat Nedim

Suların Matemi

Sularda;

Mor renkli halkalar;

Bin bir yıl kaynaşmış.

Köpüklü dalgalar,

Cesetlerden aşmış.

Mor renkli sularda,

Dalgalanan halkalar;

Bin bir şey görmüşler.

Bir defasında yine,

On beş kişi gömmüşler...

Kapkara denizlerde,

Boğulan yoldaşlar,

Son demlerinde bile

Mert gibi boğuşmuşlar.

Kurbanlık koyunlar gibi;

Sulara adanmışlar..

Mor renkli,

Sularda halkalar,

Bin defa çalkansalar

Şarkı, garbı yakacak,

Yine kızıl “bora”lar!...

924

M. Lütfü

İçtimai İslahat Meselesi

Son günlerde, mütecedditlerimiz arasında hummalı bir faaliyet göze çarpıyor. Cemiyet teşkilatımızın asri ihtiyaçlara göre tensik ve ıslahı mevzubahis oluyor. Aklı erenler, taraf taraf, parlak tahayyüllerini, efkâr-ı umumiyenin tasvibine arz ediyorlar. Herkes bütün fenalıkların izalesine medar olacak en müessir çareyi bulduğu iddiasındadır.

Bu manzara bize bundan bir asır evvelki hayalperest ıslahatçılar devrini hatırlatıyor. O zaman da derebeylik esaretinden yeni kurtulan ve sermayedarlık istihsalinin ilk ahenksizliklerine şahit olan cemiyet-i beşeriyeyi, sağlam bir temel üzerine yeniden kurmak meselesi mütefekkirleri meşgul ediyordu. Birçokları icad-gerdeleri olan usul ve planların tatbiki sayesinde her türlü fenalıkların, haksızlıkların önüne geçileceğine inanıyorlardı. İktisadi amillerin tesiri altında inkişaf eden içtimai münasebetlerin nasıl bir muayyeniyet-i tarihiyeye tabi olduklarını henüz idrak edemedikleri için, akıl ve mantık yordamıyla cemiyeti yeni baştan tanzime kalkışan bu ıslahatçılara bilahare (ütopist=hayalperest) unvanı verilmişti.

İşte hal-i hazır mütecedditlerimizi biz bu ütopistlere benzetiyoruz. Tıpkı onlar gibi bizi selamet kıyılarına erişirmek vazifesini deruhde edenler, tabi olduğumuz iktisadi şartları kaale bile almadan, keyfi tedbirlerle içtimai vaziyetimizi tashihe yelteniyorlar. Fakat çok defa vaki olduğu gibi bu meselede de, umumiyet üzere, neticeler sebep yerine alınıyor. Sebep zannolunan arazın izalesiyle hastalığın mündefi' olacağına iman ediliyor.

Yürütülen muhakeme şudur: İşlerimiz yolunda gitmiyor, iktisadiyatımız inkişaf etmiyor; istihsalatımızı asri usullerin tatbikiyle çoğaltmayı beceremiyoruz... Bütün bunlar cemiyet teşkilatımızın bozukluğundan ileri geliyor! Türk milletini mükemmel bir içtimai teşekküle sahip kılalım; kusursuz bir kanun-ı medeni ile techiz edelim; efradın bilgisini, salâbet-i diniyesini artıralım. O zaman her şey kendi kendine düzelir. İktisadi istiklalimize kavuşmak imkânı hâsıl olur.

Fakat bu görüşün ne kadar indî ve yanlış olduğunu anlamak için ufak bir dikkat kifayet eder. Tarihin seyrini inkâr eden böyle sathi mütalaalarla hareket edersek, daha sittin sene içinde bulunduğumuz giriveden şüphesiz çıkamayız. Ve âhir zaman esircilerinin kamçısı altında kıvrana kıvrana ömür tüketmeye mahkûm oluruz.

İçtimai mesail ilmî usullerle tetkik edilmeye başlandığından beri büyük inkılâpların tarihî tahlili göstermiştir ki, fikirlerimiz kadar ahlaki, dinî, hukuki telakkilerimiz de, cemiyette cari istihsal usulleri ve münasebetlerinin telakkiyatıyla sıkı bir tarzda alakadardır. Madde üzerindeki faaliyetlerimiz – yani iktisadiyatımız – fikriyat ve hissiyatımız üzerinde, farkına varılsın varılmasın, daima derin izler husule getirir. Aile teşkilatımız, maarifimiz, cemiyet hayatımız, bunların aksi tesiriyle istihale eder. Yoksa herhangi bir arzu, bir heves veya bir hayal – velev tatbik edilse bile – kök salamaz; hadisatın tarihî yürüyüşünü tebdil edemez. Hayatın akışı istikametinde olmayan içtimai teşebbüsler daima akamete mahkûmdur.

Efkâr-ı umumiyemize rehberlik edenlerin hakikati böyle tersine göstermelerini izah etmek biraz müşküldür. Biz bunu muhite karşı mukavemetin güçlüğüne hamlediyoruz. Şuurlu bir tarzda büyük bir gayret sarf etmeksizin, insan mensup olduğu cemiyetin tesiratından korunamaz. Hatta bazı fikirlerin bazı devirlerde tebellür etmesi bile imkân haricindedir. Biz her ne kadar büyük sanayi ve büyük sermayedarlık asrında yaşıyorsak da, kurun-ı vustaî bir

vaziyette bulunduğumuz ve iktisadiyatımızın henüz kısmen feodal eşkâlini muhafaza ettiği aşikârdır. Bunu itiraftan çekinmemeliyiz. Yukarıdan gelen müdahaleler ve teşebbüslerle her tasavvurun tahakkuk edebileceğine itikat etmek – hele tarihin seyrini ihmal edenler için – bu şerait altında adeta bir zarurettir. Müphem ve akim bir ıslahatçılığa saplanıp kalmamak için, mensup olduğumuz cemaatin dar hududundan çıkarak, cemiyet-i beşeriye ölçüsüne göre düşünmek icap eder. Yoksa ileri sürülen tasavvur ve teklifler ne kadar cazip ve makul görünürse görünsün, hiçbir zaman kendilerinden beklenen sihirli neticeleri temin kudretini haiz olamazlar.

* * *

Bugün her kafadan bir ses çıkıyor. Herkes “hacer-i felsefi”yi bulduğu zehabıyla elinde bir teklif: “İşte kurtuluşumuzun sırrı!” diye, dinleyen ve dinlemeyen halkın nazar-ı takdirini celbe çalışıyor.

Kimi muvaffakiyetin sırrını, ıslahata maariften başlamakta buluyor. Salim bir usul altında verilecek tahsil ve terbiyenin mucize-nüma tesirlerini göz önünde parıltıyor. Memlekette büyük bir insan kahtlığı var. Kâmil insanlar tamamıyla mefkud! Mükemmel mektepler mükemmel insanlar yetiştirecekler ve bunlar az zamanda memleketi cennete çevirecekler...

Kimi, pek safdilâne bir tarzda, dinî ıslahattan bahsediyor. Din şimdiye kadar siyasi ihtirasata alet edilmişti. Devletten ayrılmış bir din müessesesi, halk arasında, usul dairesinde dinî telkinatta bulunmayı, fukaraya muavenet cemiyetleriyle ve her türlü yardım teşkilatıyla iştilal etmeyi kendisine iş edinecek, bu sayede seviye-i içtimaiyemiz yükselecek ve millet az zamanda kurtuluşumuzu başarmak için lazım gelen manevi kuvvetleri kendisinde bulacak... Hepsi bu kadar! Basit, kolay ve ucuz! Bütün iş cübbe ve sarık taşıyanların himmetine kalıyor.

Kimi de her şeyi kanundan bekliyor. Aile teşkilatını kanunlar ıslah edecek. Bizi dünyanın en iyi ve en mesut adamları olmaya kanunlar mecbur edecek. İyi nizam ve iyi kanunlar sayesinde bütün kusurlarımız zail olacak. Her şey yoluna girecek. Cemiyet mükemmel bir makine gibi işleyecek.

Bu telakkilerin sadece bizim yaptığımız şekilde teşrih edilmeleri, ne kadar abes olduklarını göstermek için kâfidir. Fakat yukarıdan gelme bu nevi tedbirlerin cümlesi netice itibarıyla kanunlara dayanmak mecburiyetinde oldukları için, kanun mefhumu üzerinde biraz tevakkuf edeceğiz.

Kanunlar, içtimaî münasebetlerimizin inkişafı esnasında, bazı merhaleleri, dönüm noktalarını tespit eden bir takım düsturlardır. Bu hududu geçmemek şartıyla, cemiyet dâhilinde inzibat nokta-i nazarından lüzum ve faydaları aşikârdır. Kanun esasen mevcut olan bir vaziyetin veya önüne durulmaz bir temayülün meşruiyetini tasdik ve teyit eder; yoksa içtimaî bünyemizi ve onun istinat ettiği iktisadî zemini, bir balmumu külçesi gibi şekilden şekle sokamaz. Faraza bizim bugün bulunduğumuz derebeyliği andırır dün ve geri vaziyetimize uygun teamüllerimizi, örf ve âdetlerimizi kanun kuvvetiyle bugünden yarına tebdil etmek imkânsızdır. Yaşayış tarzımızı tağyire matuf kanunlar, ölü düsturlar halinde kalmaya mahkûmdur. Fakat yarın, biraz aşağıda; izah edeceğimiz şekilde iktisadi faaliyetlere atılır, hummalı bir istihsal hayatı geçirmeye başlarsak, istihsal ve mübadelenin inkişafıyla mütenasip bir tarzda yaşayışımızda da

tahavvulat müşahede edilecek. Halk yeni yeni ihtiyaçlar duyacak, eski itiyatlardan birçoğunu terk edecek. Ve o zaman şüphesiz genişleyen içtimai münasebetler mevcut kanunların hududunu aşacak. Ve bunları değiştirmek zarureti hâsıl olacaktır. Mesela günün meselelerinden olan aile hukuku yeni bir kanuna rabtedildikten sonra da, Türk aile teşkilatında bir değişiklik müşahede edilemeyeceğine ben tamamıyla kaniim. Anadolu'da köylü, meşru ve gayr-ı meşru yine üç dört karı alacak. Şehirlerimizde bugün olduğu gibi yine ancak aklını kaçırmış olanlar birden ziyade defa evlenecekse de ıtlaklar evvelki nispeti muhafaza edecektir. Çünkü içtimai hayat şehirlerimizde epey zamandan beri mevcut kanunu geride bırakmıştı. Ve çünkü köylerimizde hayat şartları bir rub asır evvel ne ise şimdi de odur.

Zirai ve sınaî istihsalimiz, eğreti bir sermayedarlıkla yamalanmış bugünkü iptidai şeklini muhafaza ettikçe; en mükemmel kanunlarla mücehhez olduğumuz, İngiliz ve Amerikalıları kıskandıracak bir salâbet-i diniyeye malik bulunduğumuz ve neşr-i maarif hususunda umulmaz bir muvaffakiyet temin ettiğimiz tasavvur edilse bile – muhtelif sebeplerle iktisadi inkişafımız sekteye uğradığı takdirde – bu zoraki ıslahatın içtimai vaziyetimizde mahsûs bir tesir icra edebileceği iddia olunamaz.

* * *

O halde binayı çatısından değil temellerinden yapmaya başlamalıyız. Bu biraz daha güç bir iştir. Fakat hatırdan çıkarmamalıyız ki muazzam binalar ancak taş taş üstüne koymak suretiyle meydana gelirler. Beyhude yere bulutlar arkasından koşmak istemiyorsak, son sistem aletlere sarılarak, evvela madde üzerinde iş görmeye tabiatı ram etmeye çabalamalıyız. Terakkinin en kestirme yolu buradan geçer. İlk ve son müracaat edilecek vasıta budur.

Bugünkü medeniyet âlemini sermayedarlığın tekâmülü gıpta ile temaşa ettiğimiz hale getirmiştir. Gözümüz önünde duran bu misalden ibret alalım. Bizim de ilk işimiz istihsalatımızı asrî vasıtalarla artırarak büyük sermayeler biriktirmek olmalıdır. Faaliyetlerimizin merkez-i sıkletini bu iktisadi sahaya nakletmek mecburiyetindeyiz. Diğer her teşebbüste muvaffakiyetimiz burada elde edeceğimiz müspet neticelere bağlıdır.

İktisaden yükselmek için ne yapmalıyız? Bunun için iki suret vardır. Ya eskiden beri yapıldığı üzere ferdî teşebbüslerin teşvik ve teşcii ile iktifa olunur. Devlet hayırhah bir şahit vaziyetinde kalır. Ve köhne iktisat kavaninine tevfikân Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi kendi kendine sermayedarlığın tekâmül etmesine intizar eder. Bu takdirde çok defalar cılız kuvvetlerimiz pek az zamanda rekabet mücadelesinde, gürbüz ecnebi sermayesine karşı zebun olacağından, yabancı tröstler serbestçe gelir; memleketimizi serbest bir müstemleke gibi istismar ve halkımızı esir eder.

Yahut velut bir inkılâp yoluna girmişken, cezrî işlere atılmaktan ürkmeyiz. Süratle ilerlemek ihtiyacı, yerli sermayedarlarımızın münferit gayretleriyle gayeye erişmenin imkânsızlığını bize idrak ettirir. İstihsal vadisinde, az zamanda çok iş çıkarmanın yegâne çaresi, millî mesaimizi müşterek muayyen bir gayeye doğru bizzat devletin tevcih etmesi olduğunu görürüz. Tabir-i mahsusuyla, vakit geçirmeden bir devlet sermayedarlığı yapmaya koyuluruz. Çıkar yol budur.

Biz bugün sosyalist olarak yalnız bunu temenni ediyoruz. Çünkü iktisaden yükseleceksek, ancak devlet sermayedarlığıyla bu hayırlı neticeye varacağımıza, vaziyete hangi

cepheden baksak, kanaat getirmişizdir. Aksi takdirde yerimizde sayacağız ve cemiyetimiz tedricî bir tarzda inhilale yüz tutacaktır.

Devlet sermayedarlığı, milletin iktisadi inkişafa mazhar olmak için bir müşterek gayreti demektir. Bunun için hususi şeraite ihtiyaç yoktur. Devletin elinde daima kıymeti ihmal edilemeyecek maddi vasıtalar bulunur. Bu vesaitte göre küçük veya büyük mikyasta, imar ve istihsal işlerine girişilebilir. Memleket dâhilinde piyasaya hâkim olabilmek için en evvel yapılacak iş diğer bir makalemizde de temenni ettiğimiz gibi – ticaret-i hariciyeye devlet inhisarının vaz'ıdır. İktisadi siyasetimize bu istikameti vermek ecnebi sermayesiyle kat-ı alaka etmeyi istilzam etmez. Muayyen menfaatler mukabilinde bilhassa makineler ve âlât ve edevat şeklinde onun memleketimize girmesi temin olunabilir.

Sebatkâr bir sa'y ile memleketimizde bir büyük sanayi ve yer yer elektrik merkezleri vücuda getirmeye muvaffak olduktan sonradır ki, yeni istihsal ve tevzi usullerimizin tesiri altında hayat şartlarımızın değişmesi bir içtimai inkılâp zaruretini hissettirecektir. Yoksa bugün hukuk-i aile kanunu, maarif ıslahatı ve saire gibi vesilelerle içtimai inkılâptan bahsetmek, bu tabiri gülünç bir tarzda kullanmaktır.

İçtimai inkılâbın bir temenniden ibaret kalmaması için, bugünkü devlet ricalinin hakikati olduğu gibi görmesi ve teferruatla uğraşmaktan vazgeçerek, umumi bir plana tevfikân iktisadiyatımızı yükseltmeyi gaye edinmesi kifayet eder. Siyasi inkılâbımızı yapmak hususunda sarf edilen azim ve celadet bu iktisadi inkılâbımızı tahakkuk ettirebilir.

Maçka, 20 Şubat 340

Doktor

Şefik Hüsnü

Edebî Musahabe

Edebiyatımız

Her içtimai hareket bir edebiyat doğurur. Milletlerin edebiyatı kendi içtimai hayatlarının bir mahsulüdür. Bizim edebiyatımızda da, içtimai hayatımızda husule gelen tahavvüllerin izlerini pek aşikâr olarak görebiliriz.

Pek eski devirlere; henüz bir kabile hayatı sürdürdüğümüz ve muhtelif sınıflara, tabakalara ayrılmadığımız devirlere ait olan edebiyatımız yeknesak bir şekil gösterir. Buna bir halk edebiyatı diyebiliriz; çünkü bu devir bütün şairleri halkın kendi içinden doğmuş ve kendi diliyle sevilmiştir. Bu vahdet mümtaz bir sınıfın doğmasına kadar devam eder.

Bir zaman gelir ki; sultan ismini alan Türk beyleri halkın arasından sıyrılıp saraylara çekilmeye ve dalkavuklarıyla, paşalarıyla, ağalarıyla halktan büsbütün ayrı bir muhitte yaşamaya başlarlar. İşte bu muhit de kendine mahsus methiyeci bir edebiyat doğurur. Bu edebiyat pek yakın senelere, memlekette sultanlarla sarayların hâkim olduğu devirlere kadar devam eder ve daima sultanlara methiyeler, cülûsiyeler, ramazaniyeler, şitaiyeler yazar; divanlarının bütün sayfaları, milyonlarca halkın gözyaşlarıyla kurulmuş saraylarda geçen vakaları, helva sohbetlerini tasvir eder; Anadolu kan ve ateş içinde inlerken o Sadabad seyranlarını terennüm eder.

Halk bu edebiyattan bir şey anlamaz; çünkü Türkçe'den büsbütün başka bir lisanda yazılmıştır. Bu, Türk halkının edebiyatı değildir; Arap ve Acem harsıyla yetişen sarayın edebiyatıdır. Bununla beraber halkın da kendi içinden doğan şairlerinin, saz şairlerinin meydana getirdiği – bizim pek az bildiğimiz – bir edebiyatı vardır.. Buna da saray şairleri, hatta pek yakın zamanların edipleri ehemmiyet bile vermez, edebiyatın hududu haricine çıkarırlardı..

Bu suretle Türk tarih-i edebiyatında öyle bir devir, hem de pek uzun bir devir görüyoruz ki; “Saray Edebiyatı” ve “Halk Edebiyatı” diye iki türlü edebiyatı var.

Fransa İhtilal-i Kebiri bütün dünyada olduğu gibi bizde de derin akisler yaptı. Şüphesiz bu tesir münevver gençlikte daha ziyade oldu. Avrupa'yı görüp gelen genç muharrirler edebiyatımızdaki bu feodalizmi yıkmak ve Fransa'da olduğu gibi bir burjuva edebiyatı meydana getirmek istediler. Fakat işe eski yolu ıslah etmekle başladılar.

Vakıa bu ıslahatçılar içinde – Namık Kemal gibi – idealist bir edebiyat doğurmak isteyenler de çıktı; fakat bunlar hiçbir cereyan doğuramadan sönüp gittiler.

Nihayet eski edebiyatın, bizi Arap ve Acem edebiyatına bağlayan zincirlerini kırıp tamamıyla Garba doğru gitmek isteyen bir zümre çıktı. Bu zümre oldukça kuvvetli bir cereyanı, Edebiyat-ı Cedideyi tesis etti; karşılarında eski yolu müdafaa etmeye çalışan düşmanlarını mağlup ettikten sonra bir zamanlar Türk edebiyatının yegâne hâkimi oldu.

Fakat Meşrutiyet'ten sonra çok geçmiyor, halkın bir türlü anlayamadığı bu terkipli edebiyat da yavaş yavaş inhilale başlıyor..

Bu sıralarda – Balkan Harbi senelerine doğru – yeni bir cereyan, Türkçülük cereyanı doğuyor ve gençlik arasında dağılmaya başlıyor. Turancılık, mefkûre aşkına susamış gönüllerde pek çabuk yerleşiyor ve edebiyata da tesir ederek kuvvetli bir çığır açıyor. Ziya Gökalp'ın Turancı, Mehmet Emin Bey'in de daha ziyade halkçı bir zihniyetle yazdığı şiirler,

arkalarından birçok genci de sürüklüyor ve bu memleketimizde halk edebiyatına doğru atılmış mühim bir adım oluyor. Bu cereyan, Umumi Harp'in ortasına kadar genişlemekte devam ediyor.. Fakat harbin son senelerinde ordular bozgunundan bozguna düşer, halk yiyecek ekmek bulamazken türedi zenginlerin behimî hevesler peşinde milyonlar israf ettikleri hengâmlarda emperyalist emellerle beraber, Turancılık cereyanı da bir sükûn devresine giriyor ve yavaş yavaş sönmeye başlıyor. Nihayet Mütareke buna son darbeyi vuruyor..

* * *

Mütarekenin ilk zamanlarında edebiyatımızda büyük bir hareket görünüyor. Ve bir sükûn devresine giren Türk edebiyatı birdenbire canlanmak, ileriye doğru atılmak istiyor.. Gerek nazımda, gerekse nesirde kendilerinden pek çok şeyler ümit edilen kuvvetli şahsiyetler görünüyor; küçük fakat güzel eserler meydana çıkıyor.

Fakat bu buhran da kendine hiçbir veche tayin edemedi sönüp gidiyor.. Derin bir sessizlik hüküm sürüyor. O vakit çıkan Dergâh mecmuası, etrafında hiçbir iz bırakmadan göçüp gidiyor.. Dergâh, kendini bilmeyen, muayyen vechesi olmayan müphem bir edebiyat yapmak istemişti. Edebiyat-ı Cedide'yi bol bol tenkit ediyor, fakat kendisi halka doğru gitmek isterken eski saray edebiyatına dönmekte bir beis görmüyordu.

O kendi ruhunda bulamadığı vecdi tekkelerde aramaya çıktı. Fakat yok, yok.. Hiçbir şey bulamadı... Nihayet yine eski bıraktığı yere döndü; fakat bu yol bu sefer o kadar kurak ki.. Yeni Mecmua hiç kimseyi tatmin etmiyor. Bu ölen mefkûreyi canlandırmak için o kadar çalışılıyor, fakat bütün ümitler boşa gidiyor. Ve kızıl elma mefkûresi her gün biraz daha sönmekte devam ediyor.

Yeni Mecmua'nın böyle ölümünü gören bazı gençler aynı fikirleri Millî Mecmua'da ihya etmeye çalışıyorlar. Fakat Yeni Mecmua'dan da yavan oluyor. Yeni hiçbir şey doğuramıyor; hep aynı teraneleri tekrar etmekle, her gün aynı şeyleri yazmakla vakit geçiriyor. Fakat bu köhne fikirler gençlikte hiçbir heyecan uyandıramıyor.. Gençlik yeni fikirlerin derin coşuşunu terennüm eden eserler bekliyor.. Fakat bu efendiler öyle ruhlarda büyük heyecanlar uyandıran eserler yaratmak kabiliyetinden çok uzaktır... Bunlar yazdıklarından, yaptıklarından bile tamamıyla gafildirler. Muayyen hiçbir vecheleri yok.. Nereye gidiyor?.. Hiçbir yere... Hep oldukları yerde sarıyorlar... Başka türlü olması bizi mütehayyir edecekti. Muzdarip beşeriyetin yürüyüşünü, hayatın akışını bir mefkûre gözüyle göremeyenlerin ileri gidebilmeleri imkân haricindedir.

Besim Fikret

Rus proletarya devletinin bânisi, büyük dâhi Lenin'in vefatı münasebetiyle Aydınlık Külliyyatı müteaddit resimlerle müzeyyen bir kitap neşretmiştir. Lenin ve Leninizm namını taşıyan bu kitapta karimiz yirminci asrın en yüksek inkılâpçısı olan bu muhterem şahsiyetin mükemmel bir tercüme-i halinden maada fikirleri, akideleri, ihtilal metodları hakkında alaka ile okunacak birçok tafsilat mevcuttur. Son asrın içtimai hareketlerini takip edenlere bu kitabın mütalaasını şiddetle tavsiye ederiz.

Küçük Hikâye

Satılık İnsan

-Saadet'ten Münire'ye-

Mineciğim:

“Sana çoktandır bir şey yazamadım.. Elbet beni merak etmişsindir.. Mektubumu alınca zarfı açmak için mini mini parmaklarının nasıl istical ettiğini adeta görür gibi oluyorum..

Mineciğim, bu mektubum, diğerleri gibi hiç de sevinçli değil. Seni bir parça sıkacak. Fakat ne yapayım, her vakit de sevinçli mektuplarımı okuyacak değilsin a... Bugün ailemden, dünyadan, hassaten şimdiki cemiyetten namütenahi şikâyetler dinleyeceksin!. Merak ettiğini, söyleyeceklerimi bir an evvel işitmek için çırpındığımı hissediyorum.. Fakat Mineciğim, biraz sabırlı ol!. İşte mevzuya giriyorum.. Hoş neler yazacağımı kısmen anlamışsındır ya!. Ne ise..

Sevgili Minem, Burhan'la üç senelik sevişmemizin safahatını sen de pek iyi bilirsin.. Hatta paşa babam bile şöyle böyle uzaktan işitmiş gibiydi.. Ses çıkarmayışına nazaran göz yumduğunu bile zannediyorduk. Esasen Burhan'ın beğenilmeyecek nesi vardı? İyi bir tahsil görmüştü. Malumatlı bir gençti.. İyi bir mühendisti. Güzeldi de...

Sana bir sürpriz yapmış olmak için haber vermemiştik. Geçenlerde paşa babamdan beni istetti.. Gayet tabii olarak muvafakat edileceğini ikimiz de evvelce tahmin ediyorduk.. Yazık ki Mineciğim tahminlerimizde ikimiz de yanıldık.. Paşa babam muvafakat etmedi.. Hem de bilsen ne hasis düşüncelerle.. Ne basit, ne yabancı fikirlerle.. Şimdi bile hatırladıkça hiddetimden ağlamak istiyorum: Burhan kâfi derecede zengin değilmiş, çok parası yokmuş.. Matlub olan meslek, malumat, sevgi değil para imiş... Aşk gelici geçici bir şeymiş bilmem daha neler... Çok zengin fakat yaşlıca Kayserili bir tüccar varmış.. Paşa babam beni ona vermeyi düşünüyormuş.. Vallahi hırkımdan çatlayacağım Mineciğim. Babamdan, para canlısı bu adamdan öğrenmeye başladım.. Kayserili pastırmacılar arasında müzayedeye konulduğumu, satılmak istenildiğimi hissettikçe yerin dibine geçiyorum...

Ah, Mineciğim, senin sözlerin ne kadar doğru imiş. Şimdi sana ne kadar hak veriyorum.. O zamanki dik kafalılığımıza bilsen ne kızıyorum... Artık tamamıyla ben de anladım ki, şimdiki cemiyet baştan başa hasis menfaatler üzerine kurulmuş bozuk bir cemiyettir.. Şimdiki cemiyette, fazilet, iyilik, ilim kıymetsiz birer **metadır**.. Bütün vicdanlara hükmeden, yalnız ve yalnız paradır. Hürriyet ve serbestinin para ile satıldığı böyle bir dünyada bütün bunlardan habersizce nasıl yaşadığıma hâlâ hayret ediyorum.. Fikirlerinizi şimdi artık ben de doğru bulmaya başladım... Böyle bir aileye, bir aristokrat ailesine mensup oluşuma o kadar kızıyorum ki.. Keşke ben de basit bir aile kızı olsaydım.. Keşke babam (paşa) olmasaydı... Ne kadar isterdim.. Yalnız ve yalnız hür olayım.. İstedğim adama, sevdiğim adama kollarımı uzatayım.. Ve ona tam bir serbestî içinde “işte seninim!” diyebileyim.. Mineciğim, bunları ne kadar isterdim.. Olmuyor, yine olmuyor.. Bilmem şimdi ne yapacağım.. Zavallı çocuk da kimbilir ne kadar müteessirdir... Sevgili Mine, bari sen onu gör ve teselli et... Düşüncelerini çabuk yaz.. Çok, çok sıkılıyorum.. Gözlerinden öperim sevgili Minem...”

Saadet

-Münire'den Saadet'e-

Saadetçiğim:

“Mektubun beni çok üzdü.. Vakıa bu neticeyi beklemiyor değildim. Fakat vukuu beni yine şaşırttı.. İlk işim Burhan’ı görmek oldu. O, senden müteessir. Öyle anladım.. Bilirsin ki o, hayatını çok iyi gizleyen bir çocuktur..

Saadetçiğim, hiç kederlenme.. Yapılacak ilk iş budur.. Öğren ki bu gibi şeyler burjuva cemiyetinde en çok tesadüf edilen hadiselerdir.. Sen bunları evvelden düşünmeliydin.. Ve bilmeliydin ki, Burhan’la sen ayrı ayrı sınıflara mensup insanlarsınız.. Sen, yalnız paraya, mevkiye kıymet veren bir sınıfın kızıydın!.. Aristokratsın!.. Burhan’sa, tamamıyla başka bir mahiyette bir sınıfın çocuğudur.. Her zaman tekrar ettiğim – sana pek yavan görünen – fikirlerim, eminim ki bu defa canını hiç sıkmayacak.. Çünkü senin kurtuluşuna yarayacak, benim ve benim gibi düşünen insanların felsefesi olacak.. Şimdiki cemiyet, burjuva cemiyeti, sınıf farkları üzerine kurulmuştur.. Bir yanda senin paşa baban gibi bedavadan kazanan paralıları; diğer tarafta namütenahi çalışan fakat mesaileri takdir edilmeyen fakir zümresi.. Burhan gibi..

Paşa babandan ayrılmayı, lüks hayata veda etmeyi kabul edersen Burhan’la birleşebilir ve mesut bir hayat geçirebilirsin!... Sizin sınıfın insanlarına, burjuvaziye has bir imtiyaz olan İngilizce ve piyano biliyorsun!.. İyi bir tahsilin var.. Burhan’ın mühendisliğine senin muallimeliğini ilave edemez miyiz?.. Fakat bilmem ki, nazlı büyüyen küçük hanımımız, dadılarından, müzeyyen salonlarından ayrılabilir mi?..

Selamlar..”

-Saadet’ten Münire’ye-

Mineciğim:

Çok düşündüm.. En basit ve en tabii bir hakkıma bile tecavüz eden şimdiki cemiyete ve onun insanlarına ben de isyan ediyorum...

Bu kararı verdiğim şu dakikalarda o kadar sevinçliyim, o kadar sevinçliyim ki.. Burjuvazinin iyi bir timsali olan ailemden, babamdan kaçıyorum.. İsyanimın ilk fiilî hareketi bu olsun.. Bana yer ayır.. Size geliyorum.. Bu müjdeyi de Burhan’a sen ver...

Babamın meraklarını, Kayserili tüccarı elden kaçırmakla hissedeceği teessürleri şimdiden duyar gibi oluyorum.. Oh olsun o para canlısına!.. Hem Mineciğim, ben düşündüm ki, böyle haksızlıklara uğrayan yalnız ben değilim.. Daha kimbilir nice nice kızlar da vardır ki, hep benim gibidir.. Belki şimdi onlar da “bey ya da paşa” babalarının keyfi için bir pastırmacı ile bir sarrafa verilmek üzeredirler. Onları da kurtarmak lazım.. Ben karar veriyorum, fikirlerimizi – şimdi onlar hepimizindir – her yerde ve her zaman neşredeceğim...”

21 Kânunusani 924

Memduh Necdet

İdeal Memleketi

-Kardeşim doktor Şevket Aziz'e-

–Aziz dostum, siz bana, “ruhların medeniyeti”nden ve bir “fıkrî kültür”den bahsederken, öyle sanıyorum ki, uzak yıldızlardan birine ait bir masal söylüyorsunuz! Bugünün içtimai şeraiti içinde hâlâ, “yeni bir Rönesans”tan bahsetmek, ne saklayayım, doğrusu çok garip!

Sizin bütün asil ve ulvi ruhlarla beraber tahayyül ettiğiniz ideal memleketine giden yolu korkunç bir ejderha bağlamış bulunuyor: Bu ejderhanın adına “sefalet” denildiğini bilmeyen kaldı mı ki...

Bugünkü “içtimai düzen”in doğurduğu bu müthiş mahlûk, görmüyor musunuz, kollarıyla dünyayı baştan başa nasıl sardı? Pençelerini arza geçiren bu tehlikeli canavarı görmüyor musunuz? İnsanı nasıl kemiriyor, dişleriyle. Görmüyor musunuz?

Bugün aziz dostum, meydanda çırılçıplak bir hakikat var: İnsan cemiyetleri baş döndürücü bir süratle tereddi uçurumlarına yuvarlanıyor; insan ırkı inkıraz buluyor!

Nasıl mı? Bir tarafta, zengin sınıfı bolluk içinde yıpranıyor ve çürüyor: Bunların ömürleri kumarla, fuhuşla ve sefahatin her çeşidiyle dolup taşan vâhî birer havuzdur. Diğer tarafta, “proletarya” hayvanî ve derin bir yoksulluk içinde mahvoluyor: Fazla iş altında ezilen zavallılarla işsizlik yüzünden hırsızlığa ve cinayete sürüklenen talihsizler hep orada.

“Sefalet” denilen bu iki başlı ejderha ortadan kalkmadan ilim ve fen dünyasında, felsefe ve sanat âleminde ellerindeki meşalelerle karanlık yolları aydınlatacak ve insanlara nurla dolu yeni ufuklar açacak kahramanları beklemek ham bir hülya olur.

Sizin tahayyül ettiğiniz bütün iyi ve güzel şeylerin hakikat olabilmesi için bedenle ruhun mutlak bir ahenk içinde en tam ve serbest bir inkişafa kavuşması lazımdır.

Ne zaman acıkan beden ve acıkan ruh oturduğu sofradan tok kalkar; ne zaman susayan beden, susayan ruh yanına vardığı pınarlardan kana kana içerse, insan ideal memleketinin daüssılasımı o zaman duyabilecektir.

Ve ancak “sefalet” adlı korkunç ejderha yeryüzünden kalktıktan sonra, insanlar kalplerinde temiz bir ferahla raks ederek ve ellerinde gül dallarıyla şenlik yaparak ideal memleketine götüren geniş yola çıkacaklardır.

Bunun içindir ki, bugünün kahramanları o ejderhayı boğmaya giden inkılâpçılardır; ve “içtimai inkılâp” ızdırap çeken beşeriyetin karanlık gökte parıldaayan son yıldızıdır.

Kerim Sadi

Müdür-i Mesul: *Sadrettin Celal*

Cihan Biraderler Matbaası